

**UNIVERSITATEA BABEȘ – BOLYAI CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI
CATEDRA DE PSIHOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

**IMPLICAȚII PSIHOLOGICE ALE ALEGERII
CARIEREI**

- rezumat -

Conducător științific:
Prof.univ.dr. Nicolae Jurcău

Doctorand:
Delia Breban (căs. Bîrle)

Cluj Napoca
2010

CUPRINS

INTRODUCERE	5
CAPITOLUL I CONSILIEREA CARIEREI – CONCEPTE, ISTORIC, FACTORI	8
1.1. Scurt istoric al problematicii consilierii carierei	12
1.2. Prezent și perspective în consilierea carierei în România	14
1.3. Factorii ce influențează alegerea profesiei.....	17
1.4. Evaluarea psihologică în scopul alegerii carierei.....	26
CAPITOLUL II TEORII PRIVIND ALEGEREA CARIEREI.....	28
2.1. Concepția Annei Roe privind alegerea carierei.....	29
2.2. Stadializarea privind dezvoltarea carierei – modelul propus de Ginzberg, Ginsburg, Axelrad și Helma.....	32
2.3. Modelul lui Donald Super privind dezvoltarea carierei.....	36
2.4. Concepția lui John Holland privind alegerea vocațională ca expresie a personalității.....	41
2.5. Teoria lui Krumboltz privind învățarea socială aplicată în domeniul deciziei pentru carieră..	48
2.6. Teoria maturității carierei propusă de Super, Crites și Savickas.....	52
CAPITOLUL III DECIZIA PRIVIND CARIERA.....	53
3.1. Modele decizionale.....	54
3.2. Teorii ale procesului decizional – Vroom, Tiedeman și O’Hara, Janis și Mann.....	58
3.3. Etapele deciziei privind cariera.....	65
3.4. Stiluri decizionale	67
CAPITOLUL IV AUTOEFICACITATEA ÎN TEORIA ȘI PRACTICA DEZVOLTĂRII ȘI CONSILIERII CARIEREI.....	71
4.1. Albert Bandura și concepția sa asupra autoeficacității.....	72
4.2. Autoeficacitatea privind decizia pentru carieră.....	78
4.3. Convingeri de autoeficacitate și practici de dezvoltare a carierei bazate pe tipuri de învățare....	80
4.4. Autoeficacitatea aplicată în domeniul academic.....	82
4.5. 25 de ani de cercetare privind autoeficacitatea în domeniul carierei.....	86
CAPITOLUL V STUDII DE VALIDARE PE POPULAȚIE ROMÂNEASCĂ A SCALEI DE AUTOEFICACITATE PRIVIND DECIZIA PENTRU CARIERĂ ȘI A CHESTIONARULUI DIFICULTĂȚILOR PRIVIND DECIZIA PENTRU CARIERĂ.....	101
5.1. Scala de autoeficacitate privind decizia pentru carieră (Betz și Taylor, 2001).....	101
5.1.1. Administrare și cotare.....	102
5.1.2. Fidelitatea.....	102
5.1.3. Validitatea.....	103

5.1.3.1. Validitatea de conținut și structura factorială.....	103
5.1.3.2. Validitatea concurentă, predictivă și discriminativă.....	105
5.1.4. Date pentru populația românească.....	108
5.1.4.1. Analiza factorială.....	108
5.1.4.2. Validitatea de construct.....	116
5.1.4.3. Validitatea predictivă.....	119
5.1.4.4. Fidelitatea testului.....	119
5.1.4.5. Etalonare.....	120
5.2. Chestionarul dificultăților privind decizia pentru carieră (Gati, Krausz și Osipow, 1996).....	121
5.2.1. Studii de validare pentru CDDQ pe populație engleză, americană, taiwaneză, chineză, israeliană.....	123
5.2.2. Diferențe de grup.....	124
5.2.3. Studiu de validare a CDDQ pe populație românească.....	127
5.2.3.1. Analiza factorială.....	127
5.2.3.2. Validitate concurentă.....	134
5.2.3.3. Validitate de construct.....	134
5.2.3.4. Fidelitatea instrumentului de măsură.....	135
5.2.3.5. Etalonare.....	136
CAPITOLUL VI. AUTOEFICACITATEA ȘI DIFICULTĂȚILE PRIVIND DECIZIA PENTRU CARIERĂ LA ADOLESCENȚI – FACTORI IMPLICAȚI.....	138
6.1. Alegerea carierei la adolescenții din România. Considerarea autoeficacității și a dificultăților asociate procesului decizional ca măsuri valide ale capacității de decizie pentru carieră – factori implicați.....	138
6.2. Obiective.....	140
6.3. Metoda.....	141
6.3.1. Participanți.....	141
6.3.2. Materiale	142
6.3.3. Procedură	142
6.4. Rezultate și interpretare	142
Discuții.....	171
CAPITOLUL VII. INTERESELE VOCAȚIONALE LA ADOLESCENȚI. ROLUL INTERESELOR VOCAȚIONALE ÎN RELAȚIA DINTRE AUTOEFICACITATEA ȘI DIFICULTĂȚILE ÎN ALEGEREA CARIEREI.....	191

7.1. Studiul relației dintre autoeficacitate și interesele vocaționale – factori explicativi și diferențe de grup.....	191
7.2. Obiective	195
7.3. Ipoteze și design.....	195
7.4. Metodă.....	196
7.4.1. Participanți.....	196
7.4.2. Materiale.....	197
7.4.3. Procedură.....	197
7.5. Rezultate și interpretare.....	197
Discuții	218
CAPITOLUL VIII EFICIENȚA UNUI PROGRAM DE INTERVENȚIE PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA CAPACITĂȚII DE DECIZIE PRIVIND CARIERA LA ADOLESCENȚII DIN CLASELE TERMINALE.....	226
8.1. Programe de intervenție pentru dezvoltarea carierei.....	226
8.2. Obiective.....	228
8.3. Ipoteze și design.....	229
8.4. Metodă.....	229
8.4.1. Participanți.....	229
8.4.2. Materiale.....	229
8.4.3. Procedură.....	230
8.5. Rezultate și interpretare.....	231
Discuții	240
CAPITOLUL IX CONCLUZII ȘI DISCUȚII FINALE.....	265
BIBLIOGRAFIE.....	270
ANEXE.....	280

CUVINTE CHEIE: autoeficacitatea în domeniul carierei, dificultăți în procesul de alegere a carierei, factori ai deciziei pentru viitoarea carieră, interese vocaționale, program de training pentru dezvoltarea carierei, consiliere în domeniul carierei, dezvoltarea carierei, informații despre ocupații, informații inconsistente în domeniul alegerii carierei, procesul de decizie.

Actualitatea și importanța temei

Consilierea carierei este un proces amplu, complex și sinuos ce se desfășoară pe tot parcursul vieții. Activitățile de consiliere a carierei, în forma sa directă, organizată și planificată, se desfășoară în școli, în centre sau cabinete – private sau în cadrul unor instituții de stat – ce lucrează cu adolescenți în căutarea unei profesii, cu tineri absolvenți în căutarea unui loc de muncă, cu persoane ce doresc reconversie profesională, cu șomeri ce doresc să reintre pe piața muncii sau cu persoane aflate la vârsta pensionării și care doresc să rămână active în planul muncii.

Studiul literaturii de specialitate, coroborat cu realitatea existentă în școlile din România, a dus la abordarea temei autoeficacității deciziei pentru carieră la adolescenții români, relaționată cu nivelul dificultăților întâmpinate de către aceștia pe parcursul procesului decizional. Literatura străină de specialitate, în special cea din ultimii 10 ani, abundă în studiul autoeficacității asociată alegerii carierei, temă mai puțin aprofundată, prin cercetare, în țara noastră.

Creșterea autoeficacității adolescenților pentru alegerea viitoarei cariere profesionale este un deziderat important atât la nivelul elevilor de liceu, în sensul îndeplinirii sarcinii specifice școlii, și anume aceea de a realiza o bună orientare școlară și profesională elevilor săi, cât și la nivelul studenților, pentru a preveni abandonul studiilor și, ulterior, o redusă inserție pe piața muncii sau insatisfacția în muncă.

Lucrarea se dorește a fi o analiză a două dimensiuni impotante legate de decizia pentru carieră – autoeficacitatea și dificultățile – în populația românească, segmentul de vârstă 18-25 de ani. Totodată, din rândul acestei populații am selectat cea mai vulnerabilă verigă, și anume elevii de clasa a XII-a pentru care a fost propus și implementat un training pentru creșterea autoeficacității și, în consecință, diminuarea dificultăților, legate de decizia pentru viitoarea profesie. Eficiența acestui training este evaluată în partea de cercetare.

Prezent și perspective în consilierea carierei în România

Între măsurile de reformă luate în România în ultimii ani, consilierea și orientarea s-a aflat constant în atenția politicilor educaționale și a fost introdusă ca arie curriculară distinctă în noile planuri cadru de învățământ începând cu anul școlar 1998-1999. Datele au la bază Ordinul M.E.N. nr. 3207 din 03.02.1999 cu privire la aplicarea noilor planuri cadru de învățământ pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, începând cu anul școlar 1999-2000.

În programa școlară pentru Consiliere și orientare la liceu, există un număr de cinci competențe generale din care trei vizează abilități specifice de orientare vocațională:

1. Explorarea resurselor personale care influențează planificarea carierei
2. Integrarea abilităților de interrelaționare, în vederea dezvoltării personale și profesionale
3. Elaborarea proiectului de dezvoltare personală și profesională.

Planul cadru pentru aria curriculară *Consiliere și orientare școlară*, pentru învățământul liceal, prevede o oră pe săptămână, la toate clasele, incluse fie în trunchiul comun, fie la curriculum la decizia școlii.

Tabel nr. 1.1. Planul cadru al ariei curriculare *Consiliere și orientare școlară*
(www.edu.ro, accesat la 23.06.2009)

Clasa	Filiera	Specializarea	Nr. ore		Cursuri / teme de studiu subsumate
			Trunchi comun	Curriculum la decizia școlii	
IX	Teoretică	toate	-	1	Orientare și consiliere
	Tehnologică	toate	1	-	
	Vocațională	toate	-	1	
X	Teoretică	toate	-	1	Orientare și consiliere
	Tehnologică	toate	1	-	
	Vocațională	toate	-	1	
XI	Teoretică	toate	-	1	Orientare și consiliere
	Tehnologică	toate	1	-	
	Vocațională	toate	-	1	
XII	Teoretică	toate	-	1	Informare și consiliere
	Tehnologică	toate	1	1	
	Vocațională	toate	-	1	

Preocupări privind introducerea în domeniul educației a obiectivelor legate de orientarea școlară a copiilor și tinerilor au existat și înaintea anului 1998 și o serie de documente legislative evidențiază acest fapt.

De exemplu, Centrele Județene de Asistență Psiho-pedagogică (CJAP) pentru cadre didactice, elevi și părinți și-au început activitatea odată cu debutul anului școlar 1991/1992, la nivelul județelor și municipiului București, pe structura fostelor Laboratoare de OSP. Aceste centre urmau a fi subordonate Inspectoratelor școlare județene, îndrumate metodologic de Institutul de Științe ale Educației și să aibă sediul în Casa Corpului Didactic.

Ordinul ministrului nr. 3064/18.01.2000 precizează cele două direcții distincte prin care se realizează OSP în sistemul românesc de învățământ:

- în cadrul activităților curriculare (în special prin orele de *Consiliere și Orientare*);
- în cadrul extracurricular (în special în Centrele/Cabinetele de Asistență Psiho-pedagogică).

Din 2005, CJAP primesc o nouă denumire - Centre județene de resurse și de asistență educațională (CJRAE) odată cu Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 5418. Unul din principalele obiective ale activității acestor centre îl reprezintă crearea condițiilor de dezvoltare a personalității elevilor/tinerilor în vederea integrării acestora în viața școlară, socială și profesională. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv, CJRAE oferă servicii de consiliere psihopedagogică și orientare școlară și profesională, prin centrele județene și cabinetele de asistență psiho-pedagogică (www.edu.ro, accesat la 23.06.2009).

La nivelul învățământului superior, potrivit Articolului 11 al Ordinului MEdC 3235/2005 „universitățile înființează centre de consiliere și orientare în carieră pentru a-i sprijini pe studenți să ia

decizii adecvate în structurarea propriei traiectorii de formare”. Până în prezent, astfel de centre își desfășoară activitatea pe lângă universități, de exemplu:

- Centrul de Informare, Orientare și Consiliere Profesională la Universitatea din București;
- Centrul de Consultanță Psihologică și Orientare în Carieră, Universitatea „Titu Maiorescu” București;
- Centrul de Consiliere și Orientare în Carieră la Universitatea Politehnică din București;
- Centrul de Consultanță Psihologică și Orientare Profesională EXPERT pe lângă Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca;
- Centrul de Consiliere Psihologică și Orientare în Carieră face parte din structura Universității de Vest din Timișoara;
- Centrul de Informare Profesională, Orientare în Carieră și Plasament la Universitatea “Alexandru Ioan Cuza” din Iași;
- Centrul de Consiliere Psihologică, Informare și Orientare Școlară și Vocațională - EGO PLUS - la Universitatea din Oradea etc.

Competențele psihologului școlar, în funcție de vechime și experiență profesională dobândită în urma cursurilor de specializare, sunt reglementate potrivit Legii 213/2004 de către Comisia de Psihologie Educațională, Consiliere Școlară și Vocațională din cadrul Colegiului Psihologilor din România. De exemplu, competențele psihologului școlar principal pe domeniul consiliere vocațională sunt:

- să cunoască principalele domenii de profesionalizare în raport cu cerințele pieței;
- să cunoască și să aplice metode și tehnici de identificare a aptitudinilor, valorilor și intereselor profesionale;
- să formeze capacități de luare a deciziilor privind cariera și a unor deprinderi de integrare pe piața muncii;
- să elaboreze strategii de eficientizare a deciziei privind cariera;
- să supervizeze consilierea vocațională efectuată de psihologul practicant (www.copsi.ro, accesat la 23.06.2009).

Autoeficacitatea în teoria și practica dezvoltării și consilierii carierei

În ultimii 25 de ani, autoeficacitatea în decizia pentru carieră s-a arătat a fi un concept extrem de util în evaluarea și facilitarea procesului dezvoltării carierei pe durata întregii vieți. După 1981, când pentru prima dată Betz și Hackett au explorat utilitatea conceptului de autoeficacitate pentru înțelegerea alegerii și dezvoltării carierei la femei, acest concept a fost aplicat în multe domenii privind dezvoltarea academică și a carierei, pe diferite grupuri și populații.

Extras din teoria social-cognitivă, conceptul de autoeficacitate se referă la încrederea pe care o persoană o are în propria capacitate de a desfășura cu succes un comportament specific (Bandura, 1977, 1986 apud Gainor, 2006).

În domeniul dezvoltării carierei, conceptul de autoeficacitate a fost aplicat cu succes pentru alegerea vocațională, luarea deciziei pentru carieră și indecizia pentru carieră. Într-o primă etapă, așa cum au presupus Hackett și Betz, autoeficacitatea în carieră mediază diferențele de gen în ceea ce privește alegerea și persistența unei ocupații (Lent și Hackett, 1987; Lent, Lopez și Bieschke, 1991; Zeldin și Pajares, 2000, apud Gainor, 2006).

După 13 ani de la prima utilizare a conceptului de autoeficacitate în domeniul dezvoltării carierei de către Betz și Hackett în 1994, Lent, Brown și Hackett au dezvoltat o teorie comprehensivă asupra comportamentului academic și legat de carieră ce unifică elementele teoriei lui Bandura cu alte teorii legate de carieră (aparținând lui Gottfredson, Holland, Krumboltz, Super). Lent și colaboratorii (1994) au extins și adaptat teoria și cercetarea la autoeficacitatea în domeniul educațional și al carierei.

Unul din multiplele puncte tari ale teoriei social-cognitive a carierei este atenția explicită acordată rolurilor variabilelor enveromentale și contextuale ce pot să sprijine dezvoltarea intereselor profesionale, a scopurilor, a realizărilor legate de carieră (Lent și colab., 1994). Un alt beneficiu ce derivă din această teorie este ușurința cu care elementele sale pot fi utilizate pentru a crea instrumente de evaluare și intervenții pentru dezvoltarea carierei pe parcursul întregului ciclu profesional (Betz, 1992, 2000, 2007; Betz și Hackett, 1997; Brown și Lent, 1996, apud Gainor, 2006; Lent, 2005, apud Gainor, 2006; Taylor și Betz, 1983).

Studii de validare pe populație românească a *Scalei de autoeficacitate privind decizia pentru carieră* (Betz și Taylor, 2001) și a *Chestionarului dificultăților privind decizia pentru carieră* (Gati, Krausz și Osipow, 1996)

Pentru studiul de validare a CDMSES (Betz și Taylor, 2001) a fost folosită forma scurtă a scalei cu răspuns în 5 trepte, din considerente pragmatice pentru utilizarea viitoare a scalei.

Analiza paralelă, cunoscută și ca analiza paralelă a lui Humphrey-Ilgen este recomandată ca fiind cea mai bună metodă pentru a evalua numărul real de factori (Velicer, Eaton, and Fava, 2000: 67; Lance, Butts, and Michels, 2006, apud Garson, accesat la <http://faculty.chass.ncsu.edu/garson/pa765/statnote.htm>).

În cazul scalei CDMSES, analiza paralelă a oferit următoarea soluție:

Tabel nr.5.4. Număr de factori extrași cu AP și eigenvectori corespunzători

Număr factori	Eigenvectori
1	5,802
2	1,060
3	0,780

Se observă extragerea a 2 factori, pentru cei doi obținându-se valori eigenvectori peste 1. EFA cu 2 factori oferă următoarea soluție: în ceea ce privește primul factor, se observă saturarea ridicată a itemilor 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 18, 19, 20, 21, 22. Prin conținutul lor, itemii cuprinși în acest

factor fac referire la încrederea în capacitatea proprie de a planifica și de a decide. Am numit acest factor *autoeficacitatea privind procesul de luare a deciziei*; în mod similar, se observă că itemii 2, 13, 14, 15, 17, 23, 24, 25 sunt saturați puternic în factorul 2, acest factor a fost numit *autoeficacitatea privind obținerea informației despre ocupații*.

S-a realizat analiza factorială confirmatorie pentru a verifica gradul de adecvare a modelului propus iar indicatorii obținuți au permis validarea modelului cu 2 factori.

De asemenea, a fost verificată validitatea de construct, prin compararea scorurilor la autoeficacitatea privind decizia pentru carieră la fete ce aleg profesii specifice genului propriu, respectiv nespecifice genului propriu; Mathieu, Sowa și Miles au demonstrat validitatea CDMSES-SF prin aceeași metodă (1993, apud Betz și Taylor, 2001). O altă metodă pentru validitatea de construct, sugerată tot de literatura de specialitate, a fost compararea scorurilor la subiecți ce se află în etape diferite ale alegerii carierei. Această metodă a fost utilizată și într-un studiu realizat de Taylor și Popma (1990) (apud Betz și Taylor, 2001). Validitatea predictivă a fost verificată prin corelarea autoeficacității privind decizia pentru carieră cu performanța școlară.

Fidelitatea probei, mai exact consistența internă a itemilor și stabilitatea în timp a rezultatelor, a fost de asemenea demonstrată. A fost realizat un etalon în cinci clase normalizate pe populație românească pentru CDMSES.

Un demers asemănător a fost întreprins pentru validarea *Chestionarul dificultăților privind decizia pentru carieră* (CDDQ; Gati, Krausz, & Osipow, 1996).

Alegerea carierei la adolescenții din România. Considerarea autoeficacității și a dificultăților asociate procesului decizional ca măsuri valide ale capacității de decizie pentru carieră – factori implicați

Obiectivele și ipotezele cercetării

Acest prim demers de cercetare este unul constatativ, în care s-a urmărit o descriere a populației studiate prin prisma celor două dimensiuni legate de decizia pentru viitoarea carieră: autoeficacitatea și dificultățile privind alegerea carierei. S-a considerat necesar acest demers întrucât nu sunt cunoscute studii de specialitate importante publicate în țara noastră pe această temă, cu atât mai mult cu cât sunt introduse pentru prima dată două dintre cele mai cunoscute instrumente de măsură a capacității de decizie pentru carieră (conform studiilor metaanalitice publicate în cele mai cunoscute jurnale de specialitate – *Journal of Vocational Behavior*, *Journal of Career Assessment*, *Journal of Career Development*). Este important de stabilit, înaintea unor alte demersuri de cercetare în care vor fi măsurate autoeficacitatea și dificultățile privind decizia pentru carieră, care este nivelul acestora în populația românească, în general, și în populația vizată în prezenta cercetare, și anume adolescenții, în mod particular.

Au fost alese, ca și variabile de interes, apartenența de gen, mediul de proveniență – urban vs rural, nivelul studiilor, profilul liceal, specializarea universitară, etapa în care se află subiecții în cadrul procesului de decizie pentru carieră (deciși vs indeciși). Diferențele au fost evaluate atât cu statistici descriptive, cât și cu statistici inferențiale, din dorința de a oferi o măsură clară și precisă a situației existente în raport cu capacitatea de decizie a adolescenților din România. Au fost selectați peste 800 de participanți pentru prezentul demers constatativ, prin urmare putem considera valide rezultatele obținute.

Metoda

Participanți

La acest studiu au participat în total 819 subiecți, din care 545 elevi de liceu, 212 studenți și 62 elevi ai școlii profesionale. Toți acești participanți au completat CDMSES. CDDQ a fost completat de 490 elevi de liceu, 172 studenți și 62 elevi ai școlii profesionale. Între aceștia, 325 au fost băieți și 399 fete. Identificarea mediului de proveniență, urban vs rural a fost solicitată pentru un număr de 97 participanți, elevi de liceu, între care 50 aparțin mediului rural iar 47 mediului urban

Materiale

Au fost utilizate cele două instrumente, validate pe populație românească, și anume Scala *autoeficacității privind decizia pentru carieră* (Betz și Taylor, 2001) și Chestionarul dificultăților privind decizia pentru carieră (Gati, Krausz și Osipow, 1996).

Rezultate și interpretare

Diferențe de gen pentru autoeficacitatea și nivelul dificultăților privind decizia pentru carieră la adolescenți

Tabel 6.3. Medii, abateri standard și testul t pentru *autoeficacitatea în decizia pentru carieră la băieți și fete*

Variabila măsurată	sexul	N	m	a. s.	t
Autoeficacitate (total)	masculin	352	92.74	11.94	-0.74
	feminin	467	93.36	12.20	
Luarea deciziei	masculin	352	57.28	7.86	-0.118
	feminin	467	57.35	7.92	
Obținerea informației	masculin	352	29.38	4.96	-1.298
	feminin	467	29.83	4.88	

Tabel 6.5. Medii abateri standard și testul t pentru *dificultăți în alegerea carierei la băieți și fete*

Variabila măsurată	sexul	N	m	a. s.	t
Grad de pregătire	masculin	325	24.25	8.88	1.723
	feminin	399	23.17	8.22	
Lipsa informațiilor	masculin	325	60.00	26.74	-0.762
	feminin	399	61.55	28.04	
Informații inconsistente	masculin	325	49.70	23.06	2.636**
	feminin	399	45.38	21.11	

Dificultăți (total)	masculin	325	133.95	50.55	1.037
	feminin	399	130.11	49.38	

Notă: ** p<.01

Nu au fost obținute diferențe semnificative statistic în funcție de gen pentru autoeficacitatea privind decizia pentru carieră. În ceea ce privește nivelul dificultăților, au fost obținute diferențe semnificative statistic, însă cu o mărime a efectului scăzută ($d=0.194$), pentru subscala informații inconsistente.

Diferențe asociate mediului de proveniență – urban versus rural - pentru autoeficacitatea și nivelul dificultăților privind cariera la adolescenți

Tabel 6.7. Medii, abateri standard și testul t pentru *autoeficacitatea în alegerea carierei* la adolescenții din mediul rural și din mediul urban

Variabila măsurată	mediul	N	m	a. s.	t	d
Autoeficacitate (total)	rural	50	100.12	8.58	2.497*	.506
	urban	47	95.40	9.99		
Luarea deciziei	rural	50	60.62	4.82	2.267*	.462
	urban	47	57.91	6.71		
Obținerea informației	rural	50	33.14	5.36	2.114*	.431
	urban	47	31.06	4.19		

Notă: * p<.05

Mărimea efectului pentru influența mediului asupra scorului total al *autoeficacității privind decizia pentru carieră* este $d=0.506$, corespunzând prin convenție unui efect mediu. Puterea statistică a testului utilizat este de 0.950. În cazul subscalei *luarea deciziei*, mărimea efectului este $d=0.462$, corespunzând prin convenție unui efect mediu. Puterea statistică a testului utilizat este de 0.909. Mărimea efectului în cazul diferenței între autoeficacitatea adolescenților din mediul rural, respectiv urban este $d=0.431$, corespunzând prin convenție unui efect mediu. Puterea statistică este de 0.868.

Tabel 6.9. Medii, abateri standard și testul t pentru *dificultăți în alegerea carierei* la adolescenții din mediul rural și din mediul urban

Variabila măsurată	mediul	N	m	a. s.	t	d
Grad de pregătire	rural	50	25.94	8.21	-0.711	0.145
	urban	47	27.06	7.29		
Lipsa informațiilor	rural	50	76.46	22.79	2.655**	0.537
	urban	47	62.78	27.81		
Informații inconsistente	rural	50	69.16	21.71	4.032**	0.818
	urban	47	50.72	23.31		
Dificultăți (total)	rural	50	171.56	43.81	3.17**	0.642
	urban	47	140.57	52.31		

Notă: ** p<.01

Pentru subscala dificultăți datorate gradului de pregătire nu au fost găsite diferențe semnificative statistic între adolescenții din mediul rural, respectiv urban ($t(95)=-.711$, $p>.05$, $d=.145$).

Diferențele semnificative se constată pentru subscalele *dificultăți datorate lipsei informațiilor* ($t(95)=2.655$, $p<.01$, $d=.537$) și *dificultăți datorate informațiilor inconsistente* ($t(95)=4.032$, $p<.01$, $d=.818$), dar și pentru scorul total reprezentând *nivelul global al dificultăților legate de decizia pentru carieră* ($t(95)=3.17$, $p<.01$, $d=.642$). Puterea statistică este ridicată în cazul celor două subscale și al scorului total.

Diferențe datorate nivelului de studii pentru autoeficacitatea și nivelul dificultăților privind decizia pentru carieră

Tabel nr. 6.11. Medii, abateri standard și ANOVA pentru nivelul *autoeficacității privind alegerea carierei* la elevii de liceu, elevii școlii profesionale și studenți

Nivel de studii	N	media	a.s.	F	f
liceal	545	92,14	11,77	6,580**	.112
universitar	212	95,13	12,02		
școală profesională	62	92,78	13,72		

Notă: ** $p<.01$

Tabel nr. 6.12. Medii, abateri standard și ANOVA pentru nivelul *autoeficacității privind luarea deciziei* la elevii de liceu, elevii școlii profesionale și studenți

Nivel de studii	N	media	a.s.	F	f
liceal	545	56,65	7,81	3,693*	.091
universitar	212	58,27	7,70		
școală profesională	62	56,62	9,22		

Notă: * $p<.05$

Tabel nr. 6.13. Medii, abateri standard și ANOVA pentru nivelul *autoeficacității privind obținerea informației* la elevii de liceu, elevii școlii profesionale și studenți

Nivel de studii	N	media	a.s.	F	f
liceal	545	29,41	4,84	7,119**	.126
universitar	212	30,48	4,59		
școală profesională	62	28,16	5,68		

Notă: ** $p<.01$

Tabel nr. 6.19. Teste post-hoc pentru compararea nivelului *autoeficacității privind decizia pentru carieră* la elevii de liceu, elevii școlii profesionale și studenți

Variabila măsurată	Grupele comparate	dif. mediilor	E-S	p	Mărimea efectului (d)	Puterea statistică
Autoeficacitate (total)	liceeni-studenți	-2,98	.92	.004	.256	.901
	studenti-profesională	4,72	1,71	.017	.364	.754
Luarea deciziei	liceeni-studenți	-1,62	.60	.022	.212	.776
Obținerea informației	liceeni-studenți	-1,07	.37	.012	.238	.834
	studenți-profesională	2,32	.69	.002	.456	.882

Diferențe semnificative statistic au fost obținute între elevii de liceu și studenți pentru scorul global și pentru subscale cu mărimi scăzute spre medii ale efectelor și puteri statistice satisfăcătoare. Între studenți și elevii școlii profesionale au fost obținute de asemenea diferențe semnificative statistic, cu mărimi ale efectelor scăzute spre medii pentru scorul global și pentru subscale obținerea informației.

Tabel nr. 6.14. Medii, abateri standard și analiza de varianță pentru nivelul *dificultăților privind decizia pentru carieră* la elevi de liceu, elevii școlii profesionale și studenți

Nivel de studii	N	media	a.s.	F	f
liceal	490	137,36	49,06	19,655***	.258
universitar	172	114,40	48,36		
școală profesională	62	148,61	39,30		

Notă: *** $p < .001$

Tabel nr. 6.15. Medii, abateri standard și analiza de varianță pentru nivelul *dificultăților privind gradul de pregătire* la elevi de liceu, elevii școlii profesionale și studenți

Nivel de studii	N	media	a.s.	F	f
liceal	490	24,65	8,02	13,626***	.196
universitar	172	21,08	9,36		
școală profesională	62	24,95	7,84		

Notă: *** $p < .001$

Tabel nr. 6.16. Medii, abateri standard și analiza de varianță pentru nivelul *dificultăților privind lipsa informațiilor* la elevi de liceu, elevii școlii profesionale și studenți

Nivel de studii	N	media	a.s.	F	f
liceal	490	63,69	27,12	17,365***	.184
universitar	172	53,56	26,94		
școală profesională	62	66,67	24,08		

Notă: *** $p < .001$

Tabel nr. 6.17. Medii, abateri standard și analiza de varianță pentru nivelul *dificultăților privind informațiile inconsistente* la elevi de liceu, elevii școlii profesionale și studenți

Nivel de studii	N	media	a.s.	F	f
liceal	490	49,00	22,43	17,365***	.233
universitar	172	40,55	19,77		
școală profesională	62	56,98	18,29		

Notă: *** $p < .001$

Pentru variabila dificultățile privind decizia pentru carieră au fost obținute diferențe semnificative statistic la un prag mai mic de .001 atât pentru scorul global cât și pentru cele trei subscale. Mărimile efectelor sunt medii pentru scorul global și pentru subscalele dificultăți datorate informațiilor inconsistente, iar pentru subscalele dificultăți datorate gradului de pregătire și lipsei informațiilor mărimile efectelor sunt scăzute spre medii. Puterea statistică, pentru toate cele patru comparații, este foarte bună.

În ceea ce privește comparațiile multiple cu ajutorul testelor post-hoc pentru variabila *dificultăți privind decizia pentru carieră* am utilizat testul Hochberg pentru scorul global și pentru subscalele *grad de pregătire* și *lipsa informațiilor*, iar pentru subscalele *informații inconsistente* am utilizat testul Games-

Howell (eșantioane profund inegale, omogenitatea varianțelor neasumată). Au fost cuprinse în tabelul următor rezultatele semnificative statistic.

Tabel nr. 6.21. Teste post-hoc pentru compararea nivelului *dificultăților privind decizia pentru carieră* la elevii de liceu, elevii școlii profesionale și studenți

Variabila măsurată	Grupele comparate	dif. mediilor	E-S	p	Mărimea efectului (d)	Puterea statistică
Dificultăți (total)	liceeni-studenți	22,96	4,06	.001	.477	.999
	studenți-profesională	-34,21	7,03	.001	.784	.955
Grad pregătire	liceeni-studenți	3,57	.70	.001	.417	.999
	studenți-profesională	-3.86	1,21	.005	.458	.824
Lipsa informațiilor	liceeni-studenți	10,13	2,25	.001	.373	.999
	studenți-profesională	-13,11	3,91	.003	.514	.956
Informații inconsistente	liceeni-studenți	8,44	1,73	.001	.407	.999
	liceeni-profesională	-7,97	2,52	.006	.392	.978
	studenți-profesională	-16,42	2,72	.001	.866	.943

Diferențe semnificative statistic au fost obținute în urma comparării scorurilor elevilor de liceu cu cele ale studenților atât pentru nivelul global al dificultăților privind decizia pentru carieră cât și pentru subscalele aferente, la praguri de semnificație mai mici de .01. Mărimile efectelor sunt, pentru toate aceste comparații, scăzute spre medii. Între studenți și elevii școlii profesionale au fost, de asemenea, obținute diferențe semnificative statistic pentru toate variabilele măsurate, la un prag de semnificație mai mic de .01, cu mărimi ale efectelor medii pentru gradul de pregătire și lipsa informațiilor, respectiv ridicate pentru scorul global și informații inconsistente. În cazul celor patru comparații, puterea statistică este foarte bună.

Diferențe în ceea ce privește nivelul autoeficacității și al dificultăților în decizia pentru carieră la elevi ce urmează profiluri liceale diferite

Pentru *profilul liceal*, s-au luat în considerare următoarele: *Economic, Filologie, Arte, Pedagogic, Teologie, Socio-Umane, Matematică-Informatică, Științele naturii, Mecatronică*. Pentru măsurarea nivelului *autoeficacității în alegerea carierei*, s-a utilizat *Scala de autoeficacitate privind decizia pentru carieră* – forma scurtă (CDMSE-SF), cu subscalele *Autoeficacitate globală, Autoeficacitate în luarea deciziei, Autoeficacitate în obținerea informației ocupaționale*.

În cazul *autoeficacității globale* se poate observa că mediile cele mai ridicate le înregistrează profilurile Socio-Uman și Științele Naturii (m=94.68, respectiv m=94.38), în timp ce mediile cele mai mici sunt înregistrate în cazul profilurilor Filologie și Teologie (m=88.65, respectiv m=88.88).

Autoeficacitatea în luarea deciziei înregistrează mediile cele mai mari în cazul profilurilor Științele Naturii, Arte și Matematică-Informatică (m=58.78, m=57.32, respectiv m=57.14) și valorile cele mai mici în cazul profilurilor Teologic și Pedagogic (m=53.85, respectiv m=54.71).

În cazul *autoeficacității în obținerea informației* se poate observa că mediile cele mai ridicate le înregistrează profilurile Economic și Socio-Uman (m=30.43, respectiv m=29.71), în timp ce media cea

mai mică este înregistrată în cazul profilului Filologie ($m=27.82$). Valorile înregistrate susțin existența unor diferențe, cel puțin în ceea ce privește scorul total al autoeficacității în decizia pentru carieră și în ceea ce privește subscalele de luarea deciziei, unde pragurile de semnificație asociate valorii lui F global sunt mai mici de pragul critic .05. Pentru subscalele obținerea informației nu putem decide că valorile acestea diferă semnificativ în funcție de profilul liceal. Deși puterea statistică este mare - peste .80 - (determinată cu ajutorul programului G*Power), mărimea efectului este mică (prin convenție, pentru d a lui Cohen, valorile sub .20 indică o mărime scăzută a efectului). În astfel de situații, deși rezultatele sunt semnificative statistic, putem spune că nu au o importanță practică deosebită (Sava, 2004, p. 36). Atât în cazul autoeficacității globale cât și în cel al subscalelor acestea pragurile de semnificație asociate testelor post hoc Games-Howell sunt mai mari decât valoarea pragului critic de 0.05, prin urmare nu ne putem pronunța asupra existenței unor diferențe semnificative din punct de vedere statistic în cazul profilelor luate două câte două. Mărimea efectului identificată în cazul probelor post hoc Games-Howell are valori mai mici decât $d=0.2$, valoare considerată prin convenție corespunzând unui efect de mărime mică. În cazul dificultăților în alegerea carierei se poate observa că mediile cele mai ridicate le înregistrează profilul Teologie ($m=152.66$), în timp ce mediile cele mai mici sunt înregistrate în cazul profilului Științele Naturii ($m=108.44$). O medie ridicată înseamnă dificultăți crescute în ceea ce privește decizia pentru carieră.

Mediile dificultăților datorate gradului de pregătire prezintă valori mai ridicate în cazul profilurilor Pedagogic, Socio-Uman și Arte ($m=26.87$, $m=25.92$, respectiv $m=25.9$) și valorile cele mai mici în cazul profilului Economic ($m=21.55$). Mediile dificultăților datorate lipsei de informații prezintă valori mai ridicate în cazul profilurilor Teologie și Mecatronică ($m=73.9$, respectiv $m=67.95$) și valorile cele mai mici în cazul profilului Științele Naturii ($m=46.05$). Mediile dificultăților datorate informațiilor inconsistente prezintă valori mai ridicate în cazul profilurilor Teologie, Mecatronică și Pedagogic ($m=55.14$, $m=51.65$, respectiv $m=51.12$) și valorile cele mai mici în cazul profilului Științele Naturii ($m=37.88$). Singura diferență semnificativă ($p < .05$) se înregistrează pentru răspunsurile subiecților la subscalele *lipsa informațiilor*. Pentru scorul total la *dificultățile privind decizia pentru carieră*, pentru subscalele privind *dificultăți datorate gradului de pregătire* și *informațiilor inconsistente*, nu se obțin diferențe semnificative ($p > .05$). Valoarea testului post hoc Games-Howell pentru *dificultățile în alegerea carierei datorate lipsei informațiilor* în funcție de profilul școlar (teologie sau științele naturii), are asociat un prag de semnificație $p=0.014$, mai mic decât valoarea $p_c=0.05$. Indivizii din clase cu profil Teologic întâmpină semnificativ mai multe *dificultăți în alegerea carierei datorate lipsei informațiilor* decât cei din clase cu profilul Științele Naturii. Mărimea efectului corespunzătoare acestei comparații este $d=0.347$. Valorile testului post hoc Games-Howell pentru *dificultățile în alegerea carierei datorate lipsei informațiilor* în funcție de profilul școlar în cazul celorlalte perechi de eşantioane au asociate praguri de semnificație mai mari decât pragul critic $p=0.05$, prin urmare nu ne putem pronunța în privința existenței unor diferențe semnificative la nivelul populației din care au fost extrase eşantioanele.

Diferențe pentru autoeficacitatea și nivelul dificultăților privind cariera la studenții ce urmează specializări universitare diferite

Această comparație este de interes din perspectiva specialiștilor în consilierea carierei care lucrează în cadrul centrelor universitare. Este important de știut dacă specializarea universitară urmată poate să fie asociată cu un nivel mai ridicat sau mai scăzut al încrederii în capacitatea proprie de decizie pentru carieră, pe de o parte, iar pe de altă parte dacă specializarea universitară urmată poate fi un factor ce determină un anumit nivel al dificultăților legate de alegerea carierei.

Identificarea acestor diferențe este importantă și din perspectiva considerării autoeficacității privind decizia pentru carieră drept un factor asociat persistenței academice sau, altfel spus, un nivel ridicat al autoeficacității privind cariera este asociat cu o probabilitate redusă de abandon al studiilor universitare.

Autoeficacitatea privind decizia pentru carieră, atât la nivel global cât și la nivelul procesului de decizie sau al obținerii informațiilor, este mai dezvoltată la studenții specializării științe economice, urmași de studenții specializării psihologie și de cei ai specializării teologie. Diferențe semnificative statistic se obțin pentru nivelul global al autoeficacității privind decizia pentru carieră, însă cu un nivel scăzut spre mediu al mărimii efectului și cu o putere statistică modestă.

La testele post hoc Hochberg GT2 am obținut diferențe semnificative statistic doar între studenții specializărilor teologie și psihologie pentru variabila autoeficacitate privind decizia pentru carieră, însă cu o mărime a efectului scăzută și un prag de semnificație asociat mai mic de .05.

Din analiza valorilor medii obținute pentru studenții celor trei specializări pentru dificultățile privind decizia pentru carieră se observă că un nivel mai ridicat al acestora este înregistrat pentru studenții specializării teologie, iar cel mai scăzut nivel este obținut pentru studenții specializării științe economice.

Pentru dificultățile privind decizia pentru carieră, la nivel global și la nivelul celor trei subscale, au fost obținute diferențe puternic semnificative statistic, la un prag mai mic de .01, cu mărimi ale efectelor extrem de ridicate și cu putere statistică foarte bună.

Testele post hoc au fost determinate cu proba Games Howell întrucât avem eșantioane inegale iar omogenitatea varianțelor nu este asumată (la testul Levene am obținut praguri semnificative statistic). Au fost obținute diferențe semnificative statistic pentru toate variabilele ce măsoară dificultățile privind decizia pentru carieră. Datorită valorilor medii extrem de reduse înregistrate de studenții la științe economice, la testele post hoc au fost obținute diferențe semnificative statistic între studenții la științe economice și cei la psihologie, pe de o parte, și cei de la teologie pe de altă parte.

Între studenții specializărilor teologie și psihologie au fost obținute diferențe semnificative statistic pentru nivelul global al dificultăților și pentru dificultățile datorate gradului de pregătire.

Verificarea diferențelor pentru variabilele autoeficacitatea și nivelul dificultăților privind alegerea carierei în funcție de etapa în care se află adolescenții în cadrul procesului decizional.

Gradul de decizie cu privire la carieră, cu modalitățile decizi și indecizi, a fost operaționalizat prin răspunsul subiecților la întrebarea introductivă din CDDQ *Ai luat până acum în considerare vreun domeniu de specializare profesională sau te-ai gândit la ocupația pe care ai vrea să o ai?* cu modalitățile de răspuns DA/NU.

Este considerată oportună verificarea diferențelor pentru autoeficacitatea și nivelul dificultăților asociate alegerii carierei în funcție de gradul de decizie al participanților la prezentul studiu întrucât anticipăm faptul că decizia luată la nivel declarativ nu presupune cu regularitate acțiuni întreprinse adecvat în acest sens. Având în vedere că participanții sunt adolescenți și că majoritatea dintre ei nu au fost îndrumați în mod organizat, planificat, sistematic în vederea alegerii viitoarei profesii, considerăm importantă această analiză.

Implicațiile unor astfel de rezultate sunt în special la nivelul consilierii adolescenților privind alegerea carierei, dar și a părinților acestora sau a cadrelor didactice ce îndeplinesc și funcția de diriginte. Media scorurilor la chestionarul de autoeficacitate a participanților care au luat în considerare o viitoare profesie ($m_{da}=93.11$) este mai scăzută decât cea a celor care nu au luat în considerare o profesie ($m_{nu}=87.07$). Același model se menține și în cazul celor două subscale, participanții care au luat în considerare o profesie având o medie în ceea ce privește luarea deciziilor și în obținerea de informații mai ridicată.

Valoarea testului $t=2.947$ are asociată un prag de semnificație $p=0.005$, mai mică decât valoarea critică $p=0.01$, prin urmare decidem că nivelul autoeficacității privind decizia pentru carieră a indivizilor care au luat în considerare o profesie este semnificativ diferită de cea a indivizilor care nu au realizat acest lucru, în sensul unei autoeficacități percepute în ceea ce privește alegerea carierei mai ridicate în cazul celor dintâi.

În privința subscalelor de autoeficacitate în luarea deciziei și obținerea informațiilor privind cariera, deoarece nu putem lucra cu supoziția existenței unor distribuții normale ale acestor variabile la nivelul populației, vom apela la testul statistic neparametric U Mann-Whitney.

În urma analizei statistice a rezultatelor, concluzionăm că încrederea în propria capacitate de luarea deciziei privind cariera diferă semnificativ la cele două grupuri ($p<.01$), în sensul că cei decizi prezintă o încredere ridicată comparativ cu cei indecizi ($m_{rang\ decizi}=396.72$, $m_{rang\ indecizi}=287.61$). În cazul acestei comparații mărimea efectului este ușor peste medie iar puterea statistică este ridicată.

În urma analizei statistice asupra rezultatelor pentru dificultăți în alegerea carierei – scor total – putem spune că există diferențe semnificative din punct de vedere statistic în privința dificultăților în alegerea carierei întâlnite de indivizii care au luat în considerare o profesie și cei care nu au realizat acest

lucru, în sensul unor dificultăți mai ridicate în ceea ce privește alegerea în cazul celor din urmă. În cazul acestor diferențe, mărimea efectului este mediu spre puternic iar puterea statistică este ridicată.

Nu același lucru se poate spune cu privire la dificultățile datorate gradului de pregătire, unde s-a obținut un prag nesemnificativ ($p > .05$) ca urmare a comparării mediilor participanților indeciși, respectiv deciși. Atât mărimea efectului cât și puterea statistică sunt scăzute.

În privința subscalelor de dificultăți datorate lipsei de informații și dificultăți datorate informațiilor inconsistente, deoarece nu putem lucra cu supoziția existenței unor distribuții normale ale acestor variabile la nivelul populației, vom apela la testul statistic U Mann-Whitney.

Compararea mediilor rangurilor pentru cele două eșantioane indică diferențe semnificative în ceea ce privește dificultățile datorate lipsei de informații între indivizii care au luat în considerare o profesie și cei care nu au realizat acest lucru, în sensul unor dificultăți datorate lipsei de informații semnificativ mai ridicate la cei din urmă ($m_{rang\ deciși} = 379.93$, $m_{rang\ indeciși} = 515.32$, $p < .01$).

Analiza statistică asupra rangurilor arată că există diferențe semnificative în ceea ce privește dificultățile datorate informațiilor inconsistente între indivizii care au luat în considerare o profesie și cei care nu au realizat acest lucru, în sensul unor dificultăți datorate informațiilor inconsistente semnificativ mai ridicate la cei din urmă ($m_{rang\ deciși} = 378.01$, $m_{rang\ indeciși} = 526.06$, $p < .01$). Efectul este mediu spre ridicat în cazul acestor comparații, iar puterea statistică este ridicată.

Lent, Brown și Hackett (1994) au încercat integrarea rezultatelor mai multor studii în modelul socio-cognitiv privind decizia pentru carieră și au demonstrat astfel rolul pivotal al expectanțelor de autoeficacitate în medierea impactului rolurilor de gen și al factorilor contextuali asupra procesului de dezvoltare a carierei.

Interesele vocaționale la adolescenți. Rolul intereselor vocaționale în relația dintre autoeficacitatea și dificultățile în alegerea carierei

Modelul socio-cognitiv al carierei stipulează faptul că interesele vocaționale și autoeficacitatea se află într-o strânsă legătură. Într-un studiu cu 301 participanți, studenți din Japonia, a rezultat, în urma analizei de regresie multiplă, că atât autoeficacitatea cât și rezultatele așteptate sunt relaționate cu interesele vocaționale (Adachi, 2004).

Obiective

Obiectivul acestui studiu a fost de a evidenția diferențe existente între interesele vocaționale de tip realist, investigativ, artistic, social, întreprinzător și convențional la diverse grupuri. Astfel, au fost măsurate aceste diferențe la adolescenți în funcție de apartenența de gen și în funcție de nivelul studiilor; o altă comparație a vizat interesele vocaționale la elevii de liceu ce urmează diferite profiluri liceale sau la studenți ce urmează cursurile unor specializări diferite; o ultimă analiză a avut drept obiectiv evidențierea valorii explicative și predictive a variabilelor ce măsoară interese vocaționale, respectiv dificultăți legate de decizia pentru carieră asupra nivelului autoeficacității privind decizia pentru carieră.

Ipoteze și design

Ipoteza 1: Interesele profesionale de tip realist, investigativ, artistic, social, întreprinzător și convențional diferă în funcție de nivelul studiilor și în funcție apartenența de gen a subiecților.

Design bifactorial, intergrupă, 3x2; metoda: analiza de varianță

Ipoteza 2: Interesele profesionale de tip realist, investigativ, artistic, social, întreprinzător și convențional diferă la elevii ce urmează profiluri liceale diferite.

Design unifactorial intergrupă; metoda: analiza de varianță

Ipoteza 3: Interesele profesionale de tip realist, investigativ, artistic, social, întreprinzător și convențional diferă la studenții ce urmează specializări universitare diferite.

Design unifactorial intergrupă; metoda: analiza de varianță

Ipoteza 4: Dificultățile legate de alegerea domeniului profesional aduc un plus predictiv în estimarea nivelului autoeficacității privind decizia pentru carieră, după eliminarea influenței intereselor vocaționale.

Regresie multiliniară. Metoda: ierarhică; scop mixt – predictiv și explicativ

Metoda

Participanți

La acest studiu a participat, în total, un număr de 305 subiecți, din care 44 de elevi urmează cursurile unei școli profesionale în an terminal, 143 de elevi de liceu din clase terminale (a XII-a) și 118 studenți în anul I de studiu.

Materiale

Au fost folosite următoarele instrumente: *Scala de autoeficacitate privind decizia pentru carieră (CDMSES)*, *Chestionarul dificultăților privind decizia pentru carieră (CDDQ)* și *SDS – Holland*.

Rezultate și interpretare

Mediile obținute pentru interesele de tip realist sunt mai ridicate la elevii școlilor profesionale comparativ cu mediile obținute de studenți și de către elevii de liceu. În ceea ce privește rezultatele medii obținute de fete și băieți, se observă că, în medie, băieții au obținut pentru interesele de tip realist cu 10 puncte mai mult decât fetele. Aceste diferențe sunt puternic semnificative statistic ($p < .01$, part $\eta^2 = .156$, corespunzător unui efect ridicat) în condițiile unei puteri statistice ridicate. Cu toate că nu am obținut diferențe semnificative statistic în ceea ce privește interesele de tip realist în funcție de nivelul studiilor, la contrastele simple (proceduri apriori, independente de semnificativitatea testului F omnibus) am obținut praguri semnificative statistic pentru diferențele dintre elevii de liceu și elevii școlii profesionale ($p = .05$, mărimea efectului $d = .52$, putere statistică $.84$). Nu se obțin diferențe semnificative statistic între elevii școlii profesionale și studenți.

Scorurile medii înregistrate de subiecți pentru interesele de tip investigativ diferă în funcție de nivelul studiilor, în sensul că scorurile cele mai ridicate le înregistrează studenții, apoi elevii de liceu, iar scorurile cele mai scăzute sunt obținute de către elevii școlii profesionale. În ceea ce privește diferențele

în funcție de variabila apartenența de gen, scorurile medii sunt apropiate, diferențele fiind de aproximativ 2 puncte în sensul unei valori medii mai ridicate la fete. Diferențe semnificative statistic în ceea ce privește interesele de tip investigativ sunt obținute în funcție de nivelul studiilor ($p < .01$, part $\eta^2 = .072$ corespunzătoare, prin convenție, unei mărimi a efectului medie spre ridicată, putere statistică ridicată .983).

La testele post-hoc Hochberg GT2 se obțin diferențe semnificative statistic între nivelul intereselor de tip investigativ înregistrat pentru studenți și cel înregistrat pentru elevii școlii profesionale ($p < .01$, mărimea efectului $d = 1.09$, putere statistică .99). De asemenea, diferențe semnificative statistic se obțin și între elevii de liceu și studenți, în sensul unor valori mai ridicate pentru grupul de studenți ($p < .01$, mărimea efectului $d = .70$, putere statistică .99).

Nu au fost obținute diferențe semnificative statistic privind interesele de tip investigativ între fete și băieți.

Interesele de tip artistic sunt dezvoltate, în medie, în cea mai mare măsură la studenți, urmași de elevii de liceu, iar în cea mai mică măsură sunt dezvoltate la elevii școlii profesionale. În ceea ce privește dezvoltarea intereselor de tip artistic la fete și la băieți se observă o dezvoltare superioară a acestora la fete.

Interesele de tip artistic sunt prezente în grade diferite la fete și băieți, obținându-se diferențe semnificative statistic în funcție de factorul apartenența de gen. Nivelul de dezvoltare al intereselor din domeniul artistic este mai ridicat la fete. Mărimea efectului este medie iar puterea statistică ridicată.

Nu s-au obținut diferențe semnificative statistic în funcție de factorul nivel de studii. Neavând profiluri din aria artistică pentru niciunul din eșantioanele cuprinse în prezentul studiu, nu am emis o ipoteză în sensul anticipării unor diferențe semnificative între studenți, elevii de liceu sau elevii școlii profesionale privind dezvoltarea intereselor de tip artistic.

Pentru interesele de tip social scorurile medii sunt mai ridicate la grupul de studenți, apoi la elevii de liceu și sunt mai scăzute la elevii școlii profesionale. Din punct de vedere al variabilei apartenența de gen, fetele obțin scoruri mai ridicate comparativ cu băieții pentru interesele de tip social. Pentru interesele de tip social se obțin diferențe semnificative statistic între fete și băieți, în sensul unor scoruri mai ridicate în favoarea fetelor. Mărimea efectului este medie spre ridicată iar puterea statistică este foarte bună.

Nu se obțin diferențe semnificative statistic în ceea ce privește interesele de tip social în funcție de nivelul studiilor și în funcție de interacțiunea dintre variabila apartenența de gen și nivelul studiilor. Contrastele simple efectuate asupra variabilei *interese de tip social* arată o diferență semnificativă statistic la $p = .05$ între studenți și elevii școlii profesionale, cu o mărime ridicată a efectului ($d = .92$) și o putere statistică ridicată, de .99.

Valorile medii pentru interesele de tip întreprinzător sunt mai ridicate la elevii de liceu și la elevii școlii profesionale comparativ cu eșantionul alcătuit din studenți. În ceea ce privește variabila apartenența de gen se constată scoruri medii mai ridicate pentru băieți comparativ cu fetele.

Diferențe semnificative statistic se obțin în funcție de variabila nivel de studii, cu o mărime a efectului, prin convenție, și o putere statistică ridicată. Ipoteza nu se susține pentru diferențele în ceea ce privește interesele de tip întreprinzător în funcție de variabila apartenența de gen și în funcție de interacțiunea dintre nivelul de studii și apartenența de gen.

Întrucât valorii lui F omnibus îi corespunde un prag semnificativ statistic, se procedează în continuare la testele post hoc Games-Howell pentru a localiza aceste diferențe și pentru a aprecia cu o mai mare exactitate semnificația lor statistică. Testele post hoc indică diferențe semnificative statistic în ceea ce privește nivelul intereselor de tip întreprinzător înregistrate pentru elevii de liceu și pentru studenți, pe de o parte ($p < .01$, mărimea efectului $d = .59$, putere statistică de $.99$), și pentru studenți și elevii școlii profesionale, pe de altă parte ($p < .05$, mărimea efectului $d = .56$, putere statistică de $.87$). Interesele vocaționale de tip convențional sunt mai bine dezvoltate la elevii de liceu și mai puțin dezvoltate la elevii școlii profesionale. În ceea ce privește variabila apartenența de gen, interesele de tip vocațional înregistrează scoruri mai ridicate pentru băieți comparativ cu fetele, însă diferența este doar de 1.85 puncte.

Ipoteza se susține doar pentru efectul interacțiunii dintre cei doi factori asupra nivelului intereselor vocaționale de tip convențional. Datorită unei mărimi a efectului și unei puteri statistice corespunzătoare scăzute, considerăm aceste rezultate lipsite de semnificație practică.

Au fost calculate testele post hoc Hochberg GT2 (egalitatea varianțelor asumată, număr de subiecți profund inegali) pentru interesele vocaționale de tip realist și de tip investigativ întrucât pentru aceste variabile au fost obținute valori F omnibus corespunzătoare semnificative statistic la un prag de semnificație mai mic de $.01$, cu mărimi ale efectelor ridicate, respectiv medii și având putere statistică ridicată în ambele situații.

Pentru interesele de tip realist au fost obținute diferențe semnificative statistic între elevii de liceu de la secția filologie și cei de la secția teologie (pentru filologie, $N=26$, $m=11.04$, $a.s.=7.11$; pentru teologie, $N=22$, $m=18.9$, $a.s.=9.17$), obținându-se pentru această comparație o mărime ridicată a efectului $d=.96$ și o putere statistică de asemenea ridicată de $.90$. Tot pentru interesele vocaționale de tip realist au fost obținute diferențe semnificative statistic între elevii profilului filologic și cei ai profilului matematică-informatică (pentru filologie, $N=26$, $m=11.04$, $a.s.=7.11$; pentru matematică-informatică, $N=37$, $m=20.81$, $a.s.=9.58$) cu o mărime a efectului foarte ridicată $d=1.16$ și o putere statistică de $.99$. Elevii profilului filologie au, de asemenea, interese de tip realist semnificativ mai scăzute comparativ cu elevii profilului mecatronică (pentru filologie, $N=26$, $m=11.04$, $a.s.=7.11$; pentru mecatronică, $N=23$, $m=26.82$, $a.s.=9.83$) iar mărimea efectului este foarte ridicată, $d=1.84$, puterea statistică fiind de $.99$. Elevii ce urmează profilul matematică-informatică au dezvoltate interese vocaționale de tip realist într-o măsură semnificativ mai mare comparativ cu elevii profilului științe socio-umane (pentru matematică-informatică, $N=37$, $m=20.81$, $a.s.=9.58$; pentru științe socio-umane, $N=35$, $m=14.11$, $a.s.=10.52$), pentru această comparație mărimea efectului este medie spre ridicată, $d=.66$ iar puterea statistică este ridicată, de

.80. Elevii ce urmează profilul științe socio-umane au, de asemenea, interese de tip realist semnificativ mai scăzute comparativ cu elevii profilului mecatronică (pentru științe socio-umane, $N=35$, $m=14.11$, $a.s.=10.52$; pentru mecatronică, $N=23$, $m=26.82$, $a.s.=9.83$), cu o mărime a efectului $d=1.25$ și o putere statistică de .99.

În ceea ce privește interesele vocaționale de tip investigativ, din analiza mediilor am constatat că acestea sunt mai bine dezvoltate pentru elevii profilurilor mecatronică, teologie și matematică-informatică și mai puțin dezvoltate pentru cei ce urmează profilurile filologie și științe socio-umane. Astfel, elevii profilului mecatronică au interese de tip investigativ semnificativ mai dezvoltate comparativ cu elevii profilului filologie (pentru mecatronică $N=23$, $m=22.13$, $a.s.=8.86$; pentru filologie $N=26$, $m=15.96$, $a.s.=6.71$), mărimea efectului $d=.79$, putere statistică .77, dar și comparativ cu elevii profilului științe socio-umane (pentru mecatronică $N=23$, $m=22.13$, $a.s.=8.86$; pentru științe socio-umane $N=35$, $m=14.68$, $a.s.=5.26$), mărimea efectului $d=1.02$, puterea statistică .96. Elevii ce urmează profilul științe socio-umane au interese de tip investigativ semnificativ mai scăzute comparativ cu elevii profilului teologic (pentru științe socio-umane $N=35$, $m=14.68$, $a.s.=5.26$; pentru teologie $N=22$, $m=20.27$, $a.s.=8.48$), mărimea efectului $d=.79$, putere statistică .82, dar și comparativ cu elevii profilului matematică-informatică (pentru științe socio-umane $N=35$, $m=14.68$, $a.s.=5.26$; pentru matematică-informatică $N=37$, $m=20.10$, $a.s.=6.91$), mărimea efectului $d=.88$, putere statistică .96.

Interesele vocaționale ale studenților de la specializările psihologie, teologie și științe economice vor fi supuse analizei statistice pentru a surprinde diferențele existente.

Testele post hoc Hochberg indică diferențe semnificative statistic între studenții la teologie și studenții la științe economice în ceea ce privește nivelul intereselor de tip realist ($p<.01$, $d=1.29$, putere statistică .99) și între studenții la psihologie și studenții la științe economice ($p<.01$, $d=1.47$, putere statistică .99). Interesele de tip realist sunt mai bine dezvoltate la studenții de la științe economice și mai puțin dezvoltate la studenții ce urmează specializările psihologie și teologie.

Pentru interesele de tip artistic, singura diferență semnificativă statistic se obține, la testul post hoc Games Howell, între studenții la psihologie și studenții la științe economice, în sensul unor scoruri mai ridicate înregistrate de studenții la psihologie ($p<.01$, $d=1.21$, putere statistică .99).

În ceea ce privește interesele de tip social, la testele post hoc Games Howell au fost obținute diferențe semnificative între studenții specializărilor teologie și științe economice pe de o parte ($p<.01$, $d=3.21$, putere statistică 1) și studenții la psihologie și științe economice pe de altă parte ($p<.01$, $d=1.97$, putere statistică .99), în sensul unor interese de tip social mai ridicate la studenții de la specializările psihologie și teologie.

Diferențe semnificative statistic, în urma calculării testelor post hoc Games Howell asupra scorurilor obținute la interesele de tip întreprinzător, se obțin între studenții la științe economice și cei la teologie ($p<.05$, $d=.88$, putere statistică .85), dar și între studenții la științe economice și studenții

specializării psihologie ($p < .01$, $d = 1.11$, putere statistică .99), în sensul unor interese de tip întreprinzător mai ridicate la studenții la psihologie și la teologie.

În cele din urmă, au fost supuse comparației cu ajutorul testelor post hoc Hochberg GT2 scorurile obținute de studenți pentru interesele de tip convențional și s-au constatat diferențe semnificative statistic între studenții specializării științe economice și cei ai specializării teologie, pe de o parte ($p < .01$, $d = 1.23$, putere statistică .99), și cei ai specializării științe economice și ai specializării psihologie, pe de altă parte ($p < .01$, $d = 1.79$, putere statistică 1.00).

Dificultățile legate de alegerea domeniului profesional aduc un plus predictiv în estimarea nivelului autoeficacității privind decizia pentru carieră, după eliminarea influenței intereselor vocaționale

Variabila dependentă (criteriul) considerată în acest model este *autoeficacitatea privind decizia pentru carieră*, scorul total și subscalele CDMSES, mai exact *autoeficacitatea privind procesul de luare a deciziei și autoeficacitatea privind obținerea informației despre ocupații*. Predictorii incluși în primul pas au fost codurile sumative Holland, iar cei din al doilea pas sunt subscalele CDDQ, adică *dificultățile privind gradul de pregătire pentru decizia de carieră, dificultățile privind lipsa informațiilor și dificultățile privind informațiile inconsistente*.

Tabel nr. 7.19. Indici descriptivi și matricea de corelații pentru variabilele implicate în model

Variabila	medie	a.s.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Autoef. privind decizia pentru carieră	91.94	13.38	.064	.130*	-.093	.026	.052	.208**	-.159*	-.318**	-.336**
Autoef – luarea deciziei	56.44	8.58	.017	.083	-.091	.006	.069	.205**	-.106	-.293**	-.335**
Autoef. – obținerea informației	29.27	5.03	.113	.148*	-.005	.045	.041	.194**	-.162**	-.248**	-.225**
PREDICTORI											
R	17.30	9.67	-								
I	20.62	8.86	.480**	-							
A	20.40	9.90	.162**	.492**	-						
S	26.74	10.39	.021	.491**	.597**	-					
E	24.25	9.37	.400**	.362**	.257**	.399**	-				
C	21.42	9.97	.534**	.453**	.142*	.213**	.691**	-			
Dificult. – grad de pregătire	22.33	9.32	-.189*	-.118	.009	.171*	.230**	-.084	-		
Dificult. – lipsa informațiilor	59.18	24.67	-.071	-.126	.037	.046	.060	-.143*	.457**	-	
Dificult. – informații	44.25	20.68	.055	-.075	.057	-.011	.147*	-.048	.394**	.778**	-

Notă: ** $p < .01$, * $p < .05$

Într-o primă fază, modelul a fost verificat pentru întreg lotul (liceu și studenți împreună) și s-au obținut următoarele rezultate:

Tabel nr. 7.20. Rezultatele analizei de regresie ierarhică vizând estimarea nivelului autoeficacității privind decizia pentru carieră pe baza intereselor vocaționale și a dificultăților legate de decizia privind cariera (N=253)

<i>Variable</i>	<i>R²</i>	<i>R²ajust.</i>	<i>Beta</i>	<i>B</i>	<i>SE b</i>
PASUL 1	.076**	.054**			
Interese vocaționale					
R			-,080	-,101	,102
I			,126	,191	,133
A			-,127	-,156	,098
S			,039	,050	,115
E			-,163	-,211	,119
C			,316**	,385	,116
PASUL 2	.164**	.133**			
Interese vocaționale					
R			-,042	-,053	,100
I			,082	,125	,128
A			-,094	-,116	,095
S			,018	,023	,112
E			-,068	-,088	,124
C			,226*	,275	,115
Dificultăți legate de decizia pentru carieră					
Dif. – grad de pregătire			,035	,051	,104
Dif. – informații ocupaț.			-,110	-,051	,046
Dif. – informații inconsist.			-,230*	-,149	,063

Notă: ** p<.01, * p<.05

Rezultatele sprijină ipoteza potrivit căreia dificultățile privind decizia pentru carieră, mai exact informațiile inconsistente, influențează, negativ, autoeficacitatea în decizia pentru viitoarea ocupație ($R^2_{ajust.}=.133$, $p<.01$). Acestea explică împreună 13,3% din varianța nivelului autoeficacității în decizia pentru carieră, în plus față de 5,4% din varianță explicată de interesele vocaționale. F_{change} este semnificativ statistic ($p<.01$), ceea ce înseamnă că adăugarea în model a dificultăților privind decizia pentru carieră îmbunătățește semnificativ acest model. Dintre interesele de tip vocațional se observă că doar cele de tip convențional explică nivelul autoeficacității privind decizia pentru carieră.

Această analiză, cu ajutorul regresiei ierarhice, a fost condusă și separat, pentru elevii de liceu și studenți. Pentru elevii de liceu modelele au fost nesemnificative statistic (pentru setul 1 de predictorii, și anume pentru interesele vocaționale RIASEC a fost obținut $R^2_{ajust.}=.006$, $p>.05$, iar pentru pasul 2, incluzând pe lângă setul de interese (variabile controlate) și setul de dificultăți, s-a obținut $R^2_{ajust.}=.033$, $p>.05$). Când interesele de tip convențional cresc cu o abatere standard, nivelul autoeficacității privind decizia pentru carieră crește cu .316 abateri standard. Pentru pasul 2, concluzionăm faptul că, dacă reușim să diminuăm nivelul dificultăților datorate informațiilor inconsistente cu o abatere standard, vom crește nivelul autoeficacității privind decizia pentru carieră cu .230 abateri standard.

Pentru lotul de studenți, valorile $R^2_{ajust.}$ obținute sunt mai mari comparativ cu lotul ce cuprinde elevi de liceu și studenți împreună. Astfel, pentru pasul 1, ce cuprinde interesele vocaționale (scoruri

sumative RIASEC) s-a obținut un $R^2_{ajust.}=.150^{**}$, ceea ce înseamnă că, împreună, interesele vocaționale explică 15% din varianța privind nivelul autoeficacității privind decizia pentru carieră la studenți. În cadrul acestor interese, doar cele de tip artistic au influență asupra variabilei dependente, în sens negativ, ceea ce înseamnă că, atunci când nivelul intereselor de tip artistic scade cu o abatere standard, nivelul autoeficacității privind decizia pentru carieră crește cu .289 abateri standard (nivelul celorlalte interese este menținut constant). Fiind un coeficient parțial în ecuația de regresie (în condiția în care avem mai multe V.I.), valoarea lui b corespunzător intereselor de tip artistic indică faptul că, între nivelul autoeficacității și această categorie de interese, după ce a fost eliminată varianța datorată celorlalte V.I., a rămas o corelație de -.311. Cu alte cuvinte, interesele de tip artistic sunt un predictor semnificativ al autoeficacității privind decizia pentru carieră.

În pasul 2 sunt controlate V.I. din pasul 1 și, pe lângă acestea, în al doilea bloc sunt introduse dificultățile privind decizia pentru carieră. În cazul pasului 2, modelul propus este semnificativ statistic (pentru F_{change} s-a obținut un $p<.01$), obținându-se un $R^2_{ajust.}=.315$. Acest procent de 31,5% este măsura în care dificultățile explică, împreună, varianța privind nivelul autoeficacității privind decizia pentru carieră. Acest procent vine alături de procentul de 15% din varianța nivelului autoeficacității, explicată de interesele vocaționale (RIASEC).

Coeficientul beta (corespondentul lui b pentru date standardizate) arată faptul că, dificultățile datorate informațiilor inconsistente au o contribuție semnificativă pentru model (t este semnificativ la $p<.01$). Corelația între nivelul autoeficacității privind decizia pentru carieră și dificultățile datorate informațiilor inconsistente, după ce se elimină varianța datorată celorlalți predictorii incluși în model, este de -.374. Prin urmare, valoarea a lui b arată faptul că, atunci când nivelul dificultăților datorate informațiilor inconsistente scade cu o abatere standard, nivelul autoeficacității privind decizia pentru carieră crește cu .514 abateri standard.

Considerând, pentru aceleași seturi de predictorii (interesele vocaționale și dificultățile privind decizia pentru carieră), variabila dependentă *autoeficacitatea privind procesul de luare a deciziei*, au fost obținute modele de regresie ierarhice semnificative statistic. Astfel, pentru pasul 1, pentru setul de predictorii ce cuprinde interesele vocaționale RIASEC a fost obținut un $R^2_{ajust.}=.052^{**}$, iar pentru al doilea pas, în care a fost introdus, alături de primul set de predictorii, un al doilea set cuprinzând dificultățile privind decizia pentru carieră, a fost obținut un $R^2_{ajust.}=.126^{**}$. În primul pas se remarcă o contribuție semnificativă a intereselor de tip convențional în ceea ce privește nivelul autoeficacității privind decizia pentru carieră ($\beta=-.235$, p corespunzător lui t este semnificativ statistic pentru acest predictor, la .05). Astfel, atunci când interesele de tip convențional cresc cu o abatere standard, nivelul autoeficacității privind procesul de luare a deciziei crește cu .235 abateri standard. Această creștere nu este deosebit de importantă, însă este bine de cunoscut faptul că este semnificativă statistic, întrucât putem explica procesul de luare a deciziei pentru carieră și din prisma intereselor de tip convențional, pe

de o parte, iar în scop predictiv, putem anticipa faptul că, în urma unui training, crescând interesele de tip convențional, vom crește și încrederea adolescenților că pot lua decizii optime pentru viitoarea carieră.

În cel de-al doilea pas, se observă că atunci când controlăm interesele de tip vocațional, 12,6% din varianța autoeficacității privind procesul de luare a deciziei este explicată prin intermediul dificultăților legate de decizia pentru carieră (F_{change} semnificativ la $p < .01$). Mai precis, o contribuție semnificativă se obține pentru dificultățile legate de informațiile inconsistente (beta = $-.294$, t semnificativ la $p < .01$). Este un predictor cu o pondere importantă în explicarea varianței autoeficacității privind procesul de luare a deciziei, astfel, când dificultățile privind informațiile inconsistente scad cu o abatere standard, nivelul autoeficacității privind procesul de luare a deciziei crește cu $.294$ abateri standard.

La analiza separată a influenței predictorilor – interese vocaționale și dificultăți legate de decizia pentru carieră – pentru liceeni, respectiv pentru studenți, modelele de regresie propuse au fost ne semnificative statistic pentru lotul de liceeni ($R^2_{\text{ajust.}} = .029$, $R^2_{\text{ajust.}} = .046$, cu $p > .05$ atât pentru pasul 1, cât și pentru pasul 2).

Pentru lotul de studenți, modelul ierarhic testat este semnificativ statistic, atât pentru pasul 1, cât și pentru pasul 2. În pasul 1, unde a fost introdus ca și set de predictorii interesele vocaționale, a fost obținut $R^2_{\text{ajust.}} = .149$, cu un F_{change} semnificativ la $p < .01$ (F_{change} compară în pasul 1 modelul testat comparativ cu modelul Intercept). Din setul de predictorii, o contribuție semnificativă în model o are doar V.I: interesele de tip artistic (t este semnificativ la $p < .01$). Dacă nivelul intereselor de tip artistic scade cu o abatere standard, nivelul autoeficacității privind procesul de luare a deciziei pentru carieră crește cu $.285$ abateri standard.

În ceea ce privește influența dificultăților legate de decizia pentru carieră asupra nivelului autoeficacității privind procesul de luare a deciziei, se constată că această influență este semnificativă statistic atunci când este controlat efectul intereselor vocaționale; dificultățile legate de decizia pentru carieră explică, împreună, 37,9% din varianța autoeficacității privind procesul de luare a deciziei. Între predictorii incluși în acest set, se remarcă o contribuție semnificativă statistic a dificultăților legate de informațiile inconsistente, magnitudinea relației între V.I: și V.D., după eliminarea varianței datorată celorlalți predictorii, este de $.611$, în sens negativ. Deci, diminuând dificultățile legate de informații inconsistente cu o abatere standard, se poate crește nivelul autoeficacității privind procesul de luare a deciziei cu $.611$ abateri standard.

Aceste analize de regresii, de tip ierarhic, au avut un scop mixt, atât explicativ, cât și predictiv. Pe de o parte, s-a dorit explicarea nivelului autoeficacității privind decizia pentru carieră prin intermediul intereselor vocaționale (măsurate cu ajutorul probei Holland). Pe de altă parte, menținând constante aceste interese, s-a dorit identificarea influenței dificultăților legate de decizia pentru carieră asupra autoeficacității percepute în același domeniu, în scopul anticipării ratei de modificare a autoeficacității în domeniul deciziei pentru carieră prin intermediul reducerii dificultăților privind alegerea vocațională. Aceste rezultate au implicații pentru direcții viitoare de cercetare, în care participanții cu un nivel redus al

autoeficacității privind decizia pentru carieră pot fi incluși în programe de training în care, pe lângă creșterea autoeficacității, să se urmărească și reducerea nivelului dificultăților privind alegerea carierei.

Eficiența unui program de intervenție pentru îmbunătățirea capacității de decizie privind cariera la adolescenții din clasele terminale

Cercetările au dovedit că autoeficacitatea în luarea deciziei cu privire la carieră este puternic relaționată cu dificultățile actuale de luare și implementare a deciziei în carieră. În acest sens, în multe studii s-a subliniat că teoria autoeficacității poate fi utilizată ca bază pentru alcătuirea programelor de intervenție în carieră (de exemplu Betz, 1992), pentru ca mai departe, *Scala de autoeficacitate privind decizia pentru carieră*, varianta lungă de 50 de itemi sau varianta scurtă a acesteia, cu 25 de itemi să fie folosită ca variabilă dependentă, pentru a compara dacă intervenția de dezvoltare a carierei a avut sau nu succes (Betz, 1992; Betz și Luzzo, 1996, Peterson, 1993). Există suficiente cercetări care să folosească teoria autoeficacității ca bază pentru alcătuirea programului și/sau pentru evaluarea intervențiilor în carieră.

Obiective

Obiectivul acestui studiu este de a analiza măsura în care un program de intervenție pentru dezvoltarea carierei poate duce la creșterea încrederii adolescenților din clasele terminale în capacitatea proprie de a lua decizii potrivite pentru viitoarea carieră, încredere evaluată cu ajutorul *Scalei autoeficacității privind decizia pentru carieră* (Taylor și Betz, 2001). Un alt obiectiv, derivat din acesta, este verificarea impactului unui astfel de training asupra reducerii nivelului dificultăților întâmpinate de către adolescenți în procesul de alegere a viitoarei cariere. Nivelul dificultăților a fost măsurat cu ajutorul *Chestionarului dificultăților privind decizia pentru carieră* (Gati, Krausz și Osipow, 1996).

Ipoteze și design

Ipoteza 1.

Trainingul pentru dezvoltarea carierei duce la creșterea nivelului autoeficacității privind decizia pentru carieră

Design de cercetare mixt, (pretest-posttest, cu grup de control și grup placebo).

Metodă

Participanți

Tabel 8.1. Repartizarea participanților în funcție de grup, profil liceal și apartenența de gen

Profil	Filologie		Matematică-informatică		Pedagogic		Total
	Băieți	Fete	Băieți	Fete	Băieți	Fete	
Grup experimental	-	-	11	15	3	22	51
Grup control	7	13	6	12	-	25	63
Grup placebo	11	13	-	-	-	-	24
Total	18	26	17	27	3	47	138
	44		44		50		

Materiale

Pentru evaluarea eficienței intervenției au fost utilizate următoarele instrumente:

- a. Scala de autoeficacitate privind decizia pentru carieră (CDMSES, Betz și Taylor, 2001)
- b. Chestionarul dificultăților privind decizia pentru carieră (CDDQ, Gati, Krausz și Osipow, 1996)

Procedură

Pretestarea pentru toate cele șase clase a avut loc în perioada decembrie – ianuarie a anului școlar. Cele două chestionare au fost aplicate în același set, creion-hârtie, având trecute instrucțiunile corespunzătoare. Participanții au fost solicitați să înregistreze un nume sau un cod pe setul de chestionare și să îl noteze sau să îl rețină, întrucât va fi nevoie să înregistreze același cod în etape următoare. A fost realizată contrabalansarea aplicării probelor, pentru a elimina eroarea datorată ordinii testării, astfel, câte o clasă de control și experimentală au completat mai întâi *Scala autoeficacității privind decizia pentru carieră* și apoi *Chestionarul dificultăților privind decizia pentru carieră*, iar cea de-a doua clasă a completat chestionarele în ordine inversă. Testarea s-a realizat în sala de clasă, în condiții de participare respectând normele etice, de consimțământ informat.

Intervenția, atât pentru grupurile experimentale, cât și pentru grupul placebo, s-a desfășurat pe durata a 10 săptămâni, o întâlnire de 50 de minute pe săptămână. Întâlnirile s-au desfășurat în cadrul orelor de dirigiență sau în cadrul disciplinei opționale predate de către psihologul școlar.

Intervenția a fost proiectată pornind de la teoria maturității carierei a lui Crites ce stă la baza construirii *Scalei autoeficacității privind decizia pentru carieră*. Astfel, am considerat importantă abordarea următoarelor cinci domenii: autocunoaștere și autoevaluare, informații despre ocupații, selecția scopurilor, planificarea și rezolvarea de probleme. Fiecărei teme i-au fost alocate două întâlniri. Ca surse bibliografice pentru realizarea trainingului pot fi menționate Băban, A., (2001). *Consiliere educațională*, Ed. Imprimeria Ardealul, Cluj-Napoca; Lemeni, G., Miclea, M., (coord.) (2004), *Consiliere și orientare – ghid de educație pentru carieră*, Editura ASCR, Cluj-Napoca; Lemeni, G., Miclea, M., (coord.) (2004), *Consiliere și orientare – activități pentru clasele IX-XII/SAM*, Editura ASCR, Cluj-Napoca; Zunker, V. G. (1998). *Career Counseling*, Brooks / Cole Publishing Company.

Grupul placebo a fost supus unei intervenții cu tema *Conflictele și comunicarea*. Pentru proiectarea intervenției, principala sursă bibliografică a fost lucrarea *Conflictele și comunicarea*, autor Daniel Shapiro. Temele alese au fost: Dicționarul conflictelor, Despre rădăcinile conflictelor, Imaginea mea despre conflicte, Cum poate arăta violența?, Bătălia propagandistă, De ce punem întrebarea *De ce?*, Încurcătura, Încălcări ale drepturilor, Ochi pentru ochi, Scaunul în care te simți cel mai bine.

Pentru clasele de control și placebo psihologii școlilor respective și profesorii diriginți au fost rugați să nu desfășoare activități planificate de consiliere a carierei în perioada includerii loturilor în testare. După etapa follow-up doi psihologi școlari au realizat, în formă concentrată, activități care să sprijine elevii în decizia pentru carieră.

Posttestarea a avut loc în săptămâna imediat următoare finalizării trainingului și a constat în aplicarea aceluiași scale de măsură. Posttestarea s-a realizat în perioada lunii martie iar etapa follow-up la începutul lunii mai.

Rezultate și interpretare

Tabel 8.3. Medii, abateri standard și analiza de varianță univariată pentru *autoeficacitatea privind decizia pentru carieră* (scoruri CDMSE) în posttest

Variabila măsurată	Grupul	N	media	a.s.	F	p	Mărimea efectului (f)	Puterea statistică
Autoeficacitate în alegerea carierei	control	63	80.44	12.55	28.956	.001	0.653	.999
	experimental	51	96.21	7.66				
	placebo	24	89.08	12.76				
	Total	138	87.77	13.10				
Autoeficacitate privind luarea deciziei	control	63	34.50	5.63	34.4	.001	0.691	1
	experimental	51	42.66	4.01				
	placebo	24	39.41	6.5				
	Total	138	38.37	6.42				
Autoeficacitate privind obținerea de informații	control	63	27.38	5.18	13.726	.001	0.449	.998
	experimental	51	31.94	3.58				
	placebo	24	29.00	5.05				
	Total	138	29.34	5.04				

În posttestare, mediile cele mai ridicate le obțin participanții la trainingul pentru dezvoltarea carierei, apoi participanții din grupul placebo (ce au participat, în realitate, la un training pentru rezolvarea conflictelor) iar cele mai scăzute valori le înregistrează participanții din grupul de control.

În faza follow-up comparațiile cu analiza univariată de varianță indică gradul de menținere a diferențelor privind nivelul autoeficacității în decizia pentru carieră între cele trei grupe incluse în cercetare.

Mediile se mențin mai ridicate la grupul experimental comparativ cu grupele de control și placebo, atât pentru nivelul global al autoeficacității privind decizia pentru carieră cât și pentru nivelul autoeficacității privind luarea deciziei și privind obținerea de informații despre ocupații. Pentru toate cele trei variabile măsurate în faza follow-up se mențin diferențele în sensul celor obținute în posttestare.

Tabel 8.5. Medii, abateri standard și analiza de varianță măsurări repetate pentru *autoeficacitate în luarea deciziei privind cariera* (scor global)

Grup	Etapa	N	media	a.s.	F	p	Mărimea efectului part η^2	Puterea statistică
experimental	Pretest	51	84.98	10.06	110.93	.000	.689	1.00
	Posttest	51	96.21	7.66				
	Follow-up	51	94.56	6.29				
control	Pretest	63	83.22	11.37	5.798	.014	.086	.863
	Posttest	63	80.44	12.55				
	Follow-up	63	79.38	11.90				
placebo	Pretest	24	85.95	14.49	5.666	.022	.198	.839
	Posttest	24	89.08	12.76				
	Follow-up	24	89.00	8.51				

În cazul grupului experimental, F cu corecția Greenhouse-Geisser este puternic semnificativ statistic, $F(2,100)=110.93$, $p<.001$, η^2 parțial=.689, mărirea efectului indică un efect important al variabilei independente asupra variabilei dependente iar puterea statistică este ridicată. Testarea ipotezei de cercetare presupune și analizarea contrastelor repetate, standardizate. În cazul primului contrast, ce evidențiază semnificația diferențelor între pretest și posttest, $F(1,50)=161,012$, $p<.001$, η^2 parțial=.763, putere statistică foarte bună (egală cu 1). Pentru cel de-al doilea contrast, între posttestare și follow-up, ce urmărește stabilitatea efectului în timp, am obținut $F(1,50)=16,026$, $p<.001$, η^2 parțial=.243, putere statistică foarte bună (egală cu .975). Aceste diferențe semnificative statistic, în prezența unui efect de .243 pot să indice nu atât un efect semnificativ al factorului asupra variabilei dependente, cât se pot datora unei puteri statistice ridicate.

Atât la grupul de control cât și la grupul placebo am obținut valori F (cu corecția Greenhouse-Geisser) semnificative statistic, $F_{\text{control}}(2,124)=5.798$, $p<.05$, η^2 parțial=.086, putere statistică bună (egală cu .863), $F_{\text{placebo}}(2,46)=5.798$, $p<.05$, η^2 parțial=.198, putere statistică bună (egală cu .839). Însă putem observa că mărimile efectelor în cazul celor două analize statistice sunt scăzute, ceea ce înseamnă că semnificația statistică a rezultatelor se poate datora unei puteri statistice a cercetării bune, prin urmare semnificația poate fi întâmplătoare, sau se poate datora unei erori de tip I (fals pozitiv, după Sava, 2004). Un eta parțial pătrat de .086, de exemplu, arată că factorul singur însumează doar 8% din varianța totală (efect + eroare). În cazul grupului placebo, efectul singular al factorului însumează doar 19% din varianța totală, restul este eroare experimentală. În cazul grupului de control, am obținut următoarele contraste $F(1,62)=4.054$, $p<.05$, η^2 parțial=.061, putere statistică de .509 pentru comparația pretest-posttest iar pentru comparația posttest-follow-up $F(1,62)=4.622$, $p<.05$, η^2 parțial=.069, putere statistică de .562. Cu toate că valorile sunt semnificative statistic, mărimile efectelor sunt mici, explicând doar prin prezența factorului aproximativ 6% din varianța totală. Pentru grupul placebo, în cazul primului contrast, între pretestare și posttestare am obținut $F(1,23)=29.517$, $p<.01$, η^2 parțial=.562, putere statistică de .999 iar între posttestare și follow-up s-a obținut $F(1,23)=.007$, $p>.05$, η^2 parțial=.000, putere statistică de .051. efectul trainingului placebo asupra autoeficacității privind decizia pentru carieră explică, potrivit mărimii efectului, 56% din varianța totală a scorurilor, corespunzând unei mărimi medii a efectului.

Tabel 8.6. Medii, abateri standard și analiza de varianță măsurări repetate pentru autoeficacitatea privind luarea deciziei

Grup	Etapa	N	media	a.s.	F	P	Mărirea efectului part η^2	Puterea statistică
experimental	Pretest	51	37.11	6.06				
	Posttest	51	42.66	4.01	78.396	.000	.611	1.00
	Follow-up	51	42.03	3.31				
control	Pretest	63	36.31	4.94				
	Posttest	63	34.50	5.63	16.424	.000	.209	.991

	Follow-up	63	33.15	5.64				
placebo	Pretest	24	37.87	7.43				
	Posttest	24	39.41	6.50	5.406	.021	.190	.820
	Follow-up	24	39.54	4.55				

Tabel 8.7. Medii, abateri standard și analiza de varianță măsurări repetate pentru autoeficacitatea privind *obținerea informațiilor*

Grup	Etapa	N	media	a.s.	F	P	Mărimea efectului part η^2	Puterea statistică
experimental	Pretest	51	28.90	3.68				
	Posttest	51	31.94	3.58	41.148	.000	.451	1.00
	Follow-up	51	31.17	3.02				
control	Pretest	63	27.52	4.93				
	Posttest	63	27.38	5.18	.515	.595	.008	.133
	Follow-up	63	27.04	4.80				
placebo	Pretest	24	28.37	5.12				
	Posttest	24	29.00	5.05	2.626	.114	.102	.497
	Follow-up	24	29.04	3.45				

Trainingul privind dezvoltarea carierei, ce a fost conceput pe baza a cinci concepte majore din teoria maturității carierei propusă de Crites (1978, apud Betz și Taylor, 2001), aceleași concepte ce stau la baza construirii scalei ce măsoară autoeficacitatea privind decizia pentru carieră (CDMSE, Betz și Taylor, 2001), a dus, în posttestare, la diferențe semnificative între grupuri pentru toate variabilele măsurate: autoeficacitatea privind decizia pentru carieră – scor global CDMSE -, autoeficacitatea privind procesul de luarea deciziei și autoeficacitatea privind obținerea de informații despre ocupații și despre procesul alegerii profesiei (ultimele două fiind subscale ale CDMSES, în urma validării pe populație românească). Aceste diferențe sunt în sensul unor scoruri mai ridicate la grupul experimental comparativ cu grupul de control și grupul placebo, ceea ce înseamnă că trainingul a avut efect. Mărimile efectelor, determinate cu ajutorul programului G*Power sunt mari pentru toate cele trei variabile măsurate. Prin convenție (cf. Cohen, 1988, în Garson, 2000), o valoare f de .10 corespunde unui efect scăzut, unei valori f de .25 îi corespunde un efect mediu iar unei valori f de .40 îi corespunde o mărime a efectului ridicată. Prin urmare, cele trei grupuri – experimental, de control și placebo – diferă semnificativ din punct de vedere al autoeficacității privind cariera, al autoeficacității în procesul luării deciziei și al autoeficacității în procesul de obținere de informații. Cele trei grupuri diferă în posttestare după participarea la training, prin urmare trainingul are o influență semnificativă cu o mărime a efectului ridicată asupra nivelului autoeficacității privind decizia pentru carieră.

În follow-up aceste diferențe se mențin, se observă că mediile mai ridicate sunt înregistrate tot pentru participanții grupului experimental.

Este important de precizat că variabila măsurată este autoeficacitatea privind decizia pentru carieră, cu alte cuvinte se referă la încrederea pe care o persoană o are în propria capacitate de a desfășura cu succes un comportament specific (Bandura, 1977, 1986 apud Gainor, 2006), în acest caz comportamentul specific este alegerea viitoarei profesii.

Efectul trainingului asupra nivelului dificultăților privind decizia pentru carieră

Așa cum a indicat analiza rezultatelor obținute, **nivelul global al dificultăților** legate de decizia pentru carieră s-a redus semnificativ la grupul experimental de la pretestare la posttestare și s-au menținut în etapa follow-up. Aceeași tendință a fost observată și pentru subscalele CDDQ, adică pentru dificultăți datorate gradului de pregătire, lipsei informațiilor sau informațiilor inconsistente.

Dificultățile datorate gradului de pregătire au scăzut semnificativ la grupul experimental, iar acest nivel se menține în etapa follow-up, pe când la grupul placebo și la grupul de control nu se obțin modificări în ceea ce privește nivelul dificultăților la nivel global sau la nivelul subscalelor (dificultăți datorate gradului de pregătire, dificultăți datorate lipsei informațiilor sau dificultăți datorate informațiilor inconsistente). Dificultățile datorate gradului de pregătire se referă la prezența unor credințe disfuncționale cu privire la alegerea viitoarei profesii, cum ar fi ideea că alegerea carierei se face o singură dată și că este un angajament pentru toată viața, dar și la un grad ridicat al indeciziei în general ce poate afecta și decizia pentru viitoarea carieră, exemplu de item în acest sens este *de obicei, este greu pentru mine să iau decizii*.

Cea mai importantă mărime a efectului (part $\eta^2=.704$) a fost obținută în cazul contrastului 1, adică între pretest și posttest pentru variabila **dificultăți datorate informațiilor inconsistente**. Pe baza etaloanelor obținute pe populație românească (N=779) am stabilit că atât nivelul dificultăților globale, cât și cel al dificultăților datorate informațiilor inconsistente se află, în pretestare în clasa medie (pe baza etalonului în 5 clase normalizate) iar în posttestare, pentru ambele variabile media scorurilor se găsește în cea de-a doua clasă normalizată, clasa corespunzând valorilor sub-medii. **Dificultățile datorate lipsei informațiilor** s-au redus semnificativ la grupul experimental în urma intervenției și se mențin la același nivel în etapa follow-up. În ceea ce privește grupul placebo și grupul de control, nu există modificări semnificative ale nivelului dificultăților datorate lipsei informațiilor.

Rezultatele obținute în urma acestui studiu indică importanța unor intervenții modulare în vederea dezvoltării carierei pentru elevii de liceu. Se constată că astfel de intervenții pot avea efecte directe asupra creșterii încrederii elevilor că pot lua decizii potrivite pentru viitoarea carieră (la nivel de proces și la nivel de obținere de informații) și efecte indirecte asupra reducerii dificultăților percepute de către elevii de liceu, relaționate procesului de alegere a viitoarei cariere. Efectele indirecte au fost constatate la nivelul îmbunătățirii gradului de pregătire pentru decizia privind cariera, la nivelul reducerii indeciziei generalizate, la nivelul compatibilizării informațiilor despre sine, despre profesii, despre valori și interese legate de muncă.

Contribuții personale

Pot fi trecute în revistă zeci de articole din cele mai cunoscute jurnale de specialitate care au stat la baza prezentei cercetări, atât ca fundamentare teoretică, ca bază pentru alcătuirea trainingului, dar și ca linii directoare în analiza și interpretarea rezultatelor studiilor prezentei cercetări. Studiile citate sunt de mare actualitate, de multe ori fiind citate articole aflate în press la momentul citării lor.

Scala autoeficacității privind decizia pentru carieră și Chestionarul dificultăților privind decizia pentru carieră sunt două din cele mai des utilizate instrumente din articolele de specialitate din literatura străină din domeniul carierei. Aceste instrumente au fost validate pe populație românească, fiind traduse, adaptate și validate cu acordul autorilor.

De asemenea, o contribuție importantă constă în analiza celor două dimensiuni legate de alegerea carierei – autoeficacitatea și nivelul dificultăților – pe populație românească, urmărindu-se, pentru prima dată pe populație românească, o descriere amplă a acestora în funcție de factori psihologici și socio-demografici.

Alcătuirea, implementarea și verificarea statistică a eficienței trainingului privind creșterea autoeficacității în domeniul alegerii carierei este, probabil, cea mai importantă contribuție, sau poate contribuția cu cea mai mare semnificație practică. Trainingul va fi publicat și pus la dispoziția profesorilor diriginți și a psihologilor școlari din licee.

În viitor, se dorește dezvoltarea unui training potrivit pentru intervenție de grup – 10-12 persoane – și a unui training în variantă computerizată, unde prezența trainerului să nu fie necesară, decât la nivel consultativ.

Limitele prezentei cercetări

Ar fi fost de dorit un număr mai mare de specializări universitare, pentru lotul de studenți, iar pentru profilele liceale un număr de subiecți echivalent distribuiți în funcție de profilul liceal, pentru o mai mare acuratețe în generalizarea rezultatelor obținute.

Cu toate că alegerea clasei liceale terminale pentru implementarea unui astfel de training este justificată, cel puțin din rațiuni pragmatice, se pune problema motivației de a participa la astfel de traininguri a unei părți importante din populația vizată, ca urmare a apropierii în timp a examenelor de bacalaureat. Ar fi important de punctat aici faptul că a fost eliminată din analiza statistică o clasă experimentală, în întregime, ca urmare a absenteismului crescut al unui număr important de elevi, motivația fiind învățarea pentru examenele de bacalaureat.

Utilizarea unui număr redus de instrumente, adică trei, s-a făcut din rațiuni de control riguros, de focalizare pe dimensiunile de maxim interes. Totodată, această limitare aduce după sine posibilități reduse de a oferi un model valid al factorilor determinanți ai autoeficacității privind alegerea carierei la adolescenții români. Ar putea fi extinsă cercetarea, pentru a vedea măsura în care factori de personalitate, stilul atribuțional, nivelul de iraționalitate, stilul decizional etc. explică autoeficacitatea privind alegerea carierei.

Concluzii

Dezvoltarea cercetărilor asupra autoeficacității în carieră a condus la dezvoltarea unor instrumente utile de măsurare a autoeficacității în carieră și a constructelor relaționate cu aceasta, cum ar fi cele două instrumente validate și utilizate apoi în prezenta lucrare de cercetare, *Scala de autoeficacitate privind decizia pentru carieră* (în engl. *Career Decision Making Self-Efficacy Scale*, Betz și Taylor, 2001) și *Chestionarul dificultăților privind decizia pentru carieră* (în engl. *Career Decision-Making Difficulties Questionnaire*, Gati, Krausz și Osipow, 1996). Dezvoltarea de instrumente psihometrice a dus la evidențierea crescută a utilității conceptului de autoeficacitate în înțelegerea procesului de dezvoltare a carierei pentru o gamă largă de populații și grupuri.

Capitolele teoretice ale prezentei lucrări au sumarizat principalele concepte și teorii specifice domeniului, încercând să îmbine literatura română de specialitate cu cea străină, literatura de specialitate clasică și cele mai noi cercetări. S-a încercat, pe cât posibil, citarea atât a autorilor ce au propus teoria sau conceptele, cât și a criticii de specialitate realizată de către alți specialiști. Accesul la baze electronice importante de lucrări de specialitate (sagepub, questia, ebsco, elsevier, springerlink) a făcut posibilă citarea unor studii de ultimă oră din literatura străină de specialitate. De asemenea, studiul în bibliotecile unor universități importante, din țară și chiar din străinătate a facilitat accesul la volume de referință în domeniu.

Pentru partea de cercetare s-a intenționat un control experimental cât mai riguros și totodată obținerea de rezultate cu aplicabilitate practică, în consilierea carierei adolescenților din România. Au fost respectate normele etice, aici pot fi amintite cele cu privire la confidențialitate, la participarea în condiții de consimțământ informat, utilizarea instrumentelor de măsură cu acordul autorilor probelor sau cu obținerea dreptului legal de utilizare a acestora.

Studiile de validare a celor două instrumente pe populație românească aduc un sprijin semnificativ atât cercetătorilor interesați de domeniul consilierii carierei, cât și practicienilor, dornici de a evalua eficiența intervențiilor lor în acest domeniu.

În primul studiu s-a realizat descrierea variabilelor de interes – autoeficacitatea și dificultățile privind alegerea carierei – pentru populația românească cu vârste între 18 și 25 de ani. În acest sens, au fost utilizate variabile precum apartenența de gen, mediul de proveniență, nivelul studiilor, profilul liceal, specializarea universitară sau etapa în cadrul procesului decizional. Considerăm că aceste rezultate sunt un sprijin în înțelegerea fenomenului deciziei pentru carieră în rândul adolescenților din România, mai exact al factorilor ce le influențează decizia sau a dificultăților pe care ei le întâmpină atunci când e nevoie să aleagă o viitoare profesie. Totodată, rezultatele unor cercetări pot fi ușor interpretate atunci când există date cu privire la caracteristicile populației țintă; de exemplu, va fi lesne de înțeles atitudinea tinerilor din mediul rural vis-a-vis de alegerea unei profesii, comparativ cu atitudinea tinerilor din mediul urban, sau, poate fi stabilită o legătură între profilul liceal urmat și interesele vocaționale ale tinerilor etc. Lipsa informațiilor legate de profesii și de procesul de luare a deciziilor privind cariera, în mediul rural,

se poate datora lipsei psihologilor școlari din instituțiile de învățământ, accesului limitat la internet (fiind de multe ori limitat ca și timp, e probabil ca adolescenții să nu folosească acest timp suficient pentru a căuta informații despre ocupații), faptului că părinții și membrii comunității sunt mai puțin informați cu privire la procesul deciziei pentru carieră (de cele mai multe ori aceste informații se rezumă la a cunoaște unele specializări universitare din cadrul unui centru de învățământ superior din apropiere), modelelor profesionale semnificativ mai puține comparativ cu numărul celor din mediul urban etc.

Rezultatele celui de-al doilea studiu (capitolul VII) indică, din analiza mediilor, faptul că băieții au interese profesionale superior dezvoltate comparativ cu fetele, pentru domeniile realist, întreprinzător și convențional. Aceste rezultate sunt similare cu cele din literatura de specialitate, însă, în plus, Leong și Barak (2001) raportează scoruri mai ridicate pentru băieți de asemenea pentru domeniul investigativ. Totuși, în cazul nostru, cu toate că am obținut medii mai ridicate pentru fete la interesele de tip investigativ, acestea nu sunt semnificative statistic. Pe de altă parte, fetele obțin scoruri semnificativ statistic mai ridicate pentru interesele de tip artistic și social. Nivelul studiilor este o variabilă în funcție de care am obținut diferențe semnificative statistic pentru interesele de tip investigativ, atât la nivel global (F omnibus), cât și în ceea ce privește testele post-hoc. Sensul acestor diferențe este că studenții au interese de tip investigativ semnificativ mai bine dezvoltate atât comparativ cu elevii de liceu cât și comparativ cu elevii școlii profesionale. În ceea ce privește efectul factorului *profilul liceal* asupra nivelului de dezvoltare a intereselor vocaționale, au fost obținute diferențe semnificative statistic pentru interesele de tip realist și pentru cele de tip investigativ. Interesele de tip artistic, social, întreprinzător și convențional nu prezintă diferențe semnificative statistic la elevii ce provin din profiluri liceale diferite.

La compararea intereselor vocaționale în funcție de specializarea universitară, ipoteza se susține pentru cinci din șase tipuri de interese vocaționale. Interesele de tip investigativ nu prezintă diferențe semnificative statistic între studenții specializărilor psihologie, teologie și științe economice. Acest lucru este facil de explicat prin prisma deprinderilor de muncă intelectuală necesare oricărui student, indiferent de specializarea urmată.

Rezultatele analizei de regresie, prin care se încearcă explicarea autoeficacității prin intermediul dificultăților în decizia pentru carieră, sunt valoroase atât în explicarea unor probleme legate de nivele scăzute ale autoeficacității privind decizia pentru carieră, cât și în proiectarea unor programe de training pentru creșterea încrederii adolescenților în capacitatea de a lua decizii optime pentru viitoarea carieră.

În ceea ce privește ultima parte a cercetării, considerăm că este partea cea mai valoroasă a lucrării, întrucât propune un model de intervenție ce are drept scop direct creșterea încrederii elevilor de clasa a XII-a în capacitatea proprie de a lua decizii potrivite cu privire la viitoarea profesie, și indirect își propune să reducă nivelul dificultăților asociate aceluiași proces decizional. Trainingul a fost conceput pornind de la teoria maturității carierei și de la teoria ce stă la baza alcătuirii *Scalei de autoeficacitate privind decizia pentru carieră*.

Rezultatele indică faptul că acest training este eficient, în condițiile unui control experimental riguros – grup experimental, grup placebo și grup de control, cu trei momente ale evaluării - pretestare, posttestare și follow-up; din dorința de a generaliza eficiența trainingului, au fost utilizate clase având profil liceal diferit.

Trăind într-o epocă a vitezei și a informației, considerăm utilă, ca direcție viitoare de cercetare, transpunerea trainingului în variantă informatizată, interactiv, ce poate fi utilă elevilor, cadrelor didactice, psihologilor școlari și părinților.

Posibilitățile de cercetare în domeniul carierei sunt vaste, de aceea manifestăm încrederea că în viitor vom avea mai multe explicații și, în consecință, mai multe soluții, pentru fenomenul indeciziei în alegerea carierei tinerilor din România.

BIBLIOGRAFIE

1. Adachi, T., (2004). Career self-efficacy, career outcome expectations and vocational interests among Japanese university students. *Psychological reports*, 95(1), 89-100. Accesat la data 12.09.09, sursa <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15460362>.
2. Albion, M. J., Fogarty, G. J. (2002). Factors influencing career decision-making in adolescents and adults. *Journal of Career Assessment*, 10, 91-126.
3. Ali, S. R., McWhirter, E. H., Chronister, K. M. (2005). Self-efficacy and vocational outcome expectations for adolescents of lower socioeconomic status: A pilot study. *Journal of Career Assessment*, 13, 40-58.
4. Bandura, A., (1980). *L'apprentissage social*, Pierre Mardaga Editeur, Galerie des Princes, Bruxelles.
5. Bandura, A., (1997). *Self-Efficacy – the exercise of control*, W. H. Freeman and Co., New York.
6. Băban, A., (2001). *Consiliere educațională*, Ed. Imprimeria Ardealul, Cluj-Napoca.
7. Betz, N., (1992). Counseling uses of career self-efficacy theory. *Career Development Quarterly*, 41, 22-26.
8. Betz, N. E. (2000). Self-efficacy theory as a basis for career assessment. *Journal of Career Assessment*, 8, 205-222.
9. Betz, N. E. (2007). Career self-efficacy: Exemplary recent research and emergent directions in *Journal of Career Assessment*, 15, 403-424.
10. Betz, N. E., Borgen, F. H., & Harmon, L. W. (2006). Vocational confidence and personality in the prediction of occupational group membership. *Journal of Career Assessment*, 14, 36-55.
11. Betz, N. E., & Hackett, G. (1981). The relationship of career-related self-efficacy expectation to perceived career options in college women and men. *Journal of Counseling Psychology*, 28, 399-410.

12. Betz, N., E., Hackett, G., (1993). *Manual of the Occupational Self-Efficacy Scale*, Ohio State University.
13. Betz, N. E., & Hackett, G. (1997). Applications of self-efficacy theory to the career assessment of women. *Journal of Career Assessment*, 5, 383-402.
14. Betz, N., & Hackett, G. (2006). Career self-efficacy: Back to the future. *Journal of Career Assessment*, 14, 3-11.
15. Betz, N., Harmon, L., Borgen, F., (1996). The relationship of the self-efficacy for the Holland themes to gender, occupational group membership and vocational interests. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 90-98.
16. Betz, N., Klein, K., (1996). Relationships among measures of career self-efficacy, generalized self-efficacy and global self-esteem. *Journal of Career Assessment*, 4, 285-298.
17. Betz, N., Klein, K., (1997). Efficacy and outcome expectations influence career exploration and decidedness. *Career Development Quarterly*, 46, 179-189.
18. Betz, N., Klein, K., Taylor, K., (1996). Evaluation of a short form of the Career Decision-Making Self-Efficacy Scale. *Journal of Career Assessment*, 4, 47-57.
19. Betz, N., Luzzo, D., (1996). Career assessment and the Career Decision-Making Self-Efficacy Scale. *Journal of Career Assessment*, 4, 313-328.
20. Betz, N., Schifano, R., (2000). Evaluation of an Intervention to Increase Realistic Self-Efficacy and Interests in College Women. *Journal of Vocational Behavior*, 56, 35-52.
21. Betz, N., Serling, D., (1993). Criterion-related and construct validity of fear of commitment. *Journal of Career Assessment*, 1, 21-34.
22. Betz, N., E., Taylor, K., M., (2001). *Manual for the Career Decision Self-Efficacy Scale – Short Form*, Dep. Of Psychology, The Ohio State University.
23. Bîrle, D., Perțe, A. (2009). *Personality-environment congruence and its implications in career decision*, în *Analele Universității din Oradea*, vol. XV, 112-134.
24. Borgen, F.H., Betz, N.E. (2008). Career self-efficacy and personality: Linking Career confidence and the healthy personality. *Journal of Career Assessment*, 16, 22-44.
25. Breban, D., Bora, C, (2003). Motivația în opțiunea profesională la adolescenți, în *Analele Universității din Oradea, Fascicula Psihologie*, vol. III, 113-125.
26. Brown, B., (1999). Self-Efficacy beliefs and career development, *ERIC Clearinghouse on Adult Career and Vocational Education*, Columbus OH.
27. Brown, C., Darden, E. Shelton, M. L., Dipoto, M. C. (1997). Career Exploration and Self-Efficacy of High School Students: Are There Urban/Suburban Differences? *Journal of Career Assessment*, 7, 227-241.
28. Brown, D., Brooks, L. and Associates, (1990). *Career Choice and Development*, Jossey-Bass Publishers, San Francisco, Oxford.

29. Bubany, S. T., Krieshok, T. S., Black, M. D., McKay, R. A. (2008). College Students' Perspectives on Their Career Decision Making. *Journal of Career Assessment*, 16, 177-197.
30. Bujold, C., Gingras, M. (2000). *Choix professionnel et développement de carrière*, Ed. Gaëtan Morin, Montreal – Paris.
31. Campbell, N. K., & Hackett, G. (1986). The effects of mathematics task performance on math self-efficacy and task interest. *Journal of Vocational Behavior*, 28, 149-162.
32. Chartrand, J. M., Robbins, S. B., Morril, W., (1990). Development and validationa of the Career Factors Inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 37, 491-501.
33. Church, A. T., Teresa, J. S., Rosebrook, R., & Szendre, D. (1992). Self-efficacy for careers and occupational consideration in minority high school equivalency students. *Journal of Counseling Psychology*, 39, 498-508.
34. Costin, A. E., Pitariu, H. și colab. (1998). Centrul de Orientare Școlară și Profesională – manual de înființare și operare, *Expert*.
35. Creed, P., Patton, W., Prideaux, L. (2006). Causal relationship between career indecision and career decision-making self-efficacy: A Longitudinal Cross-Lagged Analysis. *Journal of Career Development*, 33, 47-65.
36. Creed, P. A., Yin, W. O., (2006). Reliability and validity of a Chinese version of Decision-Making Difficulties Questionnaire. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 6, 47-63.
37. Dăscălescu, R., (1972). Rolul organizațiilor de tineret în orientarea școlară și profesională, în Mărgineanu, N. (coord.) *Selecția și orientarea profesională*, EDP, București.
38. Drăgan, I., (1975). *Interesul cognitiv și orientarea profesională*. Ed. Didactică și Pedagogică, București.
39. Drenth, P.J.D., Thierry, H., De Wolf, C.J. (1998). *Organizational Psychology*, Psychology Press. Ltd., UK.
40. Gainor, A., K., (2006). Twenty-five years of self-efficacy in career assessment and practice. *Journal of Career Assessment*, 14, 161-177.
41. Garson, G. D.(2000) (update 05.05.2010). "Multiple Regression"&"Factor Analysis"& "Power Analysis"&"Structural Equation Modelling", în *Statnotes: Topics in Multivariate Analysis*. accesat la 07.05.2010 <http://faculty.chass.ncsu.edu/garson/pa765/statnote.htm>.
42. Gati, I. (1986). Making career decisions. A sequential elimination approach. *Journal of Counseling Psychology*, 33, 408-417.
43. Gati, I., (2000). Pitfalls of Congruence Research: A Comment on Tinsley's "The Congruence Myth". *Journal of Vocational Behavior*. 56.184-189.
44. Gati, I., (2004). Career decision-making difficulties among Israeli and Palestinian Arab high-school seniors. *Professional School Counseling*, accesat pe www.thefreelibrary.com la 05.03.2009

45. Gati, I., Krausz, M., Osipow, S., (1996). A taxonomy of difficulties in career decision making. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 510-526.
46. Gati, I., Osipow, S., Fassa, W., (1994). The scale structure of multiitem measures: Application of the split-scale method to the Task-Specific Occupational Self-Efficacy Scale and Career Decision-Making Self-Efficacy Scale. *Journal of Career Assessment*, 2, 384-397.
47. Gati, I., Osipow, S.H., Krausz, M., Saka, N., (2000). Validity of the Career Decision-Making Difficulties Questionnaire: Counselee versus Career Counselor Perceptions. *Journal of Vocational Behavior*, 56, 99-113.
48. Germeijs, V., De Boeck, P., (2001). Career Indecision: Three Factors from Decision Theory. *Journal of Vocational Behavior*. 62, 11-25.
49. Ghivirigă, M., (1976). *Tendințe contemporane ale orientării școlare și profesionale*, Ed. Didactică și Pedagogică, București.
50. Gianakos, I., (2001). Predictors of career decision-making self-efficacy. *Journal of Career Assessment*, 9, 101-116.
51. Gore, P. A., Jr. (2006). Academic self-efficacy as a predictor of college outcomes. *Journal of Career Assessment*, 14, 92-115.
52. Gottfredson, G. D., (1999). John L. Holland's Contributions to Vocational Psychology: A Review and Evaluation. *Journal of Vocational Behavior*. 55, 15-40.
53. Gottfredson, L. S., Richards, J.M., (1999). The Meaning and Measurement of Environments in Holland's Theory. *Journal of Vocational Behavior*, 55, 57-73.
54. Guichard, J., Huteau, M.,(2001). *Psychologie de l'orientation*, Ed. Dunod, Paris.
55. Hackett, G., & Betz, N. E. (1981). A self-efficacy approach to the career development of women. *Journal of Vocational Behavior*, 18, 326-339.
56. Hackett, G., & Campbell, N. K. (1987). Task self-efficacy and task interest as a function of performance on gender-neutral task. *Journal of Vocational Behavior*, 30, 203-215.
57. Hampton, N., Z., (2006). A Psychometric Evaluation of the Career Decision Self-Efficacy. *Journal of Career Development*, 33, 142-157.
58. Hargrove, B. K., Creagh, M. G., & Burgess, B. L. (2002). Family interaction patterns as predictors of vocational identity and career decision-making self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 61, 185-201.
59. Hartman, R. O., Betz, N. E. (2007). The five factor model and career self-efficacy: General and domain specific relationships. *Journal of Career Assessment*, 15, 145-161.
60. Heredia, R.A., Arocena, F.L., Garate, J.V., (2004). Decision-making patterns, conflict styles and self-esteem. *Psicothema*, 16, 110-116. www.psicothema.com accesat la data de 24 aprilie 2006.
61. Holban, I. (1972). Organizarea studiului individualității prin intermediul fișei individuale, în Mărgineanu, N. (coord.) *Selecția și orientarea profesională*, EDP, București.

62. Holland, J. (2009). *SDS – self-directed search: ghid de utilizare profesională*. trad. și adapt. H. Pitariu, D. Vercellino, D. Iliescu. București. O.S. România.
63. Holland, J. (2009). *SDS – self-directed search: manual tehnic*. trad. și adapt. H. Pitariu, D. Vercellino, D. Iliescu. București. O.S. România.
64. Howitt, D., Cramer, D., (2006). *Introducere în SPSS pentru psihologie*, Polirom, Iași.
65. Jepsen, D.A., (2008). A tribute to David Tiedman. *Career Development Quarterly*, march, 225-231.
66. Jigău, M., (2001). *Consilierea carierei*. Sigma, București.
67. Jones, L. K. (1989). Measuring a three-dimensional construct of career indecision among college students. *Journal of Counseling Psychology*, 36, 477-486.
68. Jung, C. G. (1997). *Tipuri psihologice*. Ed. Humanitas.
69. Jurcău, N., (1980). *Aptitudini profesionale*. Dacia, Cluj-Napoca.
70. Jurcău, N., (coord.) (2003). *Psihologie inginerească*. U.T. Pres, Cluj-Napoca.
71. Kelly, K. R., & Lee, W. C. (2002). Mapping the domain of career decision problems. *Journal of Vocational Behavior*, 61, 302-326.
72. Kenny, M.E., Bledsoe, M. (2005). Contributions of the relational context to career adaptability among urban adolescents. *Journal of Vocational Behavior*, 66, 257-272.
73. Kenny, M. E., Blustein, D. L., Haase, R. F., Jackson, J., & Perry, J. C. (2006). Setting the stage: Career development and the student engagement process. *Journal of Counseling Psychology*, 53, 272-279.
74. Kleiman, T., Gati, I., Peterson, G., Sampson, J., Reardon, R., Lenz, J., (2004). Dysfunctional Thinking and Difficulties in Career Decision Making. *Journal of Career Assessment*, 12, 312-333.
75. Klein, M., (2001). Orientarea carierei – încotro?, în Zlate, M., *Psihologia la răspântia mileniilor*, Polirom, Iași.
76. Kraus, L., Hughey, S., (2003). The impact of an intervention on career decision-making self-efficacy and career indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 76, 53-65.
77. Krieshok, T. S., Ulven, J. S., Hecox, J. L., Wettersten, K. (2000). Resume therapy and vocational test feedback: Tailoring interventions to self-efficacy outcomes. *Journal of Career Assessment*, 8, 267-281.
78. Lancaster, B.P., Rudolph, C.E., Perkins, T.S., Patten, T.G., (1999). The Reliability and Validity of the Career Decision Difficulties Questionnaire. *Journal of Career Assessment*, 4, 393-413.
79. Lapan, R. T., Hinkelman, J. M., Adams, A., Turner S. (1999). Understanding Rural Adolescents' Interests, Values, and Efficacy Expectations. *Journal of Career Development*, 26, 107-136.
80. Larson, L. M., Borgen, F. H. (2002). Convergence of vocational interests and personality: Examples in an adolescent gifted sample. *Journal of Vocational Behavior*, 60, 91-112.

81. Larson, L. M., Rottinghaus, P. J., Borgen, F. H. (2002). Meta-analyses of Big Six interests and Big Five personality variables. *Journal of Vocational Behavior*, 61, 217-239.
82. Lăscuș, V., (2000). *Orientare școlară și profesională*, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca.
83. Lemeni, G., Miclea, M., (coord.) (2004). *Consiliere și orientare – ghid de educație pentru carieră*, Editura ASCR, Cluj-Napoca.
84. Lemeni, G., Miclea, M., (coord.) (2004). *Consiliere și orientare – activități pentru clasele IX-XII/SAM*, Editura ASCR, Cluj-Napoca.
85. Lent, R. W., & Brown, S. D. (2006). On conceptualizing and assessing social cognitive constructs in career research: A measurement guide. *Journal of Career Assessment*, 14, 12-35.
86. Lent, R., Brown, S., Hackett, G., (1994). Toward a unified social cognitive theory of career academic interest, choice and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122.
87. Lent, R. W., Brown, S. D., & Larkin, K. C. (1984). Relation of self-efficacy expectations to academic achievement and persistence. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 356-362.
88. Lent, R.W., Brown, S.D., Larkin, K.C. (1986). Self-efficacy in the predictions of academic performance and perceived career options. *Journal of Counseling Psychology*, 33, 265-279.
89. Lent, R. W., Brown, S. D., & Larkin, K. C. (1987). Comparison of three theoretically derived variables in predicting career and academic behavior: Self-efficacy, interest congruence, and consequence thinking. *Journal of Counseling Psychology*, 34, 293-298.
90. Lent, R. W., Brown, S. D., Nota, L., & Soresi, S. (2003). Testing social cognitive interest and choice hypotheses across Holland types in Italian high school students. *Journal of Vocational Behavior*, 62, 101-118.
91. Leong, F., Barak, A. (2001). *Contemporary Models in Vocational Psychology – A volume in Honor of Samuel H. Osipow*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, New Jersey.
92. Lopez, F.G., Ann-Yi, S. (2006). Predictors of Career Indecision in Three Racial/Ethnic Groups of College Women. *Journal of Career Development*, 26, 33-52.
93. Luzzo, D. A., Day, M. A., (1999). Effects of Strong Interest Inventory feedback on career decision-making self-efficacy and social-cognitive career beliefs. *Journal of Career Assessment*, 7, 1-17.
94. Marc, D., Pintilie, D., Pintilie, M., (2000). *Consiliere și orientare școlară – Ghidul profesorului diriginte*, Facil, Cluj-Napoca.
95. Mathieu, P. A., Sowa, C. J., Niles, S., G., (1993). *Differences* in career self-efficacy among women. *Journal of Career Development*, 19, 187-196.
96. Mau, W.-G., (2001). Assessing career decision-making difficulties. A cross-cultural study. *Journal of Career Assessment*, 9, 353-364.
97. Mărgineanu, N., (coord.) (1972). *Selecția și orientarea profesională*. EDP, București.
98. Miclea, M., (1999). *Psihologie cognitivă. Modele teoretico-experimentale*, Polirom, Iași.

99. Morrow, S. L., Gore, Jr., P. A., Campbell, B. W. (1996). The application of a sociocognitive framework to the career development of lesbian women and gay men. *Journal of Vocational Behavior*, 48, 136-148.
100. Muster, D., (1972). Fișa pedagogică, în Mărgineanu, N. (coord.) *Selecția și orientarea profesională*, EDP, București.
101. Nauta, M. M. (2004). Self-efficacy as a mediator of the relationships between personality factors and career interests. *Journal of Career Assessment*, 12, 381-394.
102. Niles, S., Sowa, C., (1992). Mapping the nomological network of career self-efficacy, *Career Development Quarterly*, 41, 13-21.
103. O'Brien, K. M., Bikos, L. H., Epstein, K. L., Flores, L. Y., Dukstein, R. D., & Kamatuka, N. A. (2000). Enhancing the career decision-making self-efficacy of Upward Bound students. *Journal of Career Development*, 26, 277-293.
104. Osipow, S. H., (1997). Roe Revisited: Why? *Journal of Vocational Behavior*. 51, 306-309.
105. Osipow, S. H., Carney, C. G., Barak, A., (1976). A scale of educational and vocational undecidedness: A typological approach. *Journal of Vocational Behavior*. 9, 233-243.
106. Păcurar, D. C., (1977). *De la aspirații și idealuri profesionale la decizii în adolescență*, Ed. Didactică și Pedagogică, București.
107. Perry, J.C., DeWine, D.B., Duffy, D.R., Vance, K.S. (2007). The academic self-efficacy of urban youth – a mixed-methods study of a school-to-work program. *Journal of Career Development*, 34, 103-126.
108. Peteanu, M., (1972). Lumea profesiunilor și orientarea școlară, în Mărgineanu, N. (coord.) *Selecția și orientarea profesională*, EDP, București.
109. Peterson, S. L., (1993). Career decision-making self-efficacy and social and academic integration of underprepared college students: Variations based on background characteristics. *Journal of Vocational Behavior*, 18, 77-115.
110. Pinguart, M., Juang, L.P., Silbereisen, R.K. (2003). Self-efficacy and successful school-to-work transition: A longitudinal study. *Journal of Vocational Behavior*, 63, 329-346.
111. Pitz, G., Harren, V. A., (1980). An analysis of career decision making from the point of view of information processing and decision theory. *Journal of Vocational Behavior*, 16, 320-346.
112. Radu, I., și colab, (1993). *Metodologie psihologică și analiza datelor*, Sincron, Cluj-Napoca.
113. Robbins, S. B., (1985). Validity estimates for the career decision making self-efficacy scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, July, 64-71.
114. Roman, D., Decsei-Radu, A., (2008). Cum învață studenții? – strategii și stiluri de învățare la studenți, în *Volumul Conferinței Naționale de Psihologie Școlară “Statutul Psihologului Școlar – prezent și perspective”*, Bonchiș, Drugaș (coord.), 226-240.

115. Rottinghaus, P., Betz, N., Borgen, F. (2003). Validity of parallel measures of vocational interests and confidence. *Journal of Career Assessment*, 11, 355-378.
116. Rottinghaus, P. J., Larson, L. M., & Borgen, F. H. (2003). Theoretical and empirical linkages of self-efficacy and interests. *Journal of Vocational Behavior*, 62, 221-236.
117. Rottinghaus, P. J., Lindley, L. D., Green, M. A., Borgen, F. H. (2002). Educational aspirations: The contribution of personality, self-efficacy, and interests. *Journal of Vocational Behavior*, 61, 1-19.
118. Saka, N., Gati, I., Kelly, K. R. (2008). Emotional and Personality-Related Aspects of Career-Decision-Making Difficulties. *Journal of Career Assessment*, 16, 403-426.
119. Salade, D., (1968). *Ce profesie să-mi aleg?* Editura Științifică, București.
120. Salade, D., (1972). Probleme de orientare școlară și profesională, în Mărgineanu, N. (coord.) *Selecția și orientarea profesională*, EDP, București.
121. Sava, F. (2004). Analiza datelor în cercetarea psihologică, *Ed. ASCR, Cluj-Napoca*;
122. Savickas, M. L., Gottfredson, G. D., (1999). Holland's Theory (1959 - 1999): 40 Years of Research and Application. *Journal of Vocational Behavior*, 55, 1-4.
123. Schaub, M., Tokar, D. (2005). The role of personality and learning experiences in social cognitive career theory. *Journal of Vocational Behavior*, 66, 304-325.
124. Smart, R. M., (1998). Career Stages in Australian Professional Women: A Test of Super's Model. *Journal of Vocational Behavior*, 52, 379-395.
125. Solberg, V. S., Good, G. E., & Nord, D. (1994a). Assessing career search expectations: Development and validation of the Career Search Efficacy Scale. *Journal of Career Assessment*, 2, 111-123.
126. Staggs, G. D., Larson, L. M., Borgen, F. H. (2003). Convergence of specific factors in vocational interests and personality. *Journal of Career Assessment*, 11, 243-261.
127. Stanciu, S., (1974). *Educație și Tehnologie*, Ed. Pedagogică, București.
128. Șuteu, T., Ionescu, A., (1983). *Calea afirmării în viață*, Ed. Politică, București.
129. Taylor, K. M., Betz, N. E., (1983). Applications of self-efficacy theory to the understanding and treatment of career indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 22, 63-81.
130. Taylor, K. M., Popma, J. (1990). Construct validity of the career decision making self-efficacy scale and the relationship of CDMSE to vocational indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 37, 17-31.
131. Tien, S. H., (2001). Career Decision-Making Difficulties perceived by college students in Taiwan. *Bulletin of Educational Psychology*, 33(1), 87-98.
132. Tinsley, H. E. A. (1992). Career decision making and career indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 41, 209-211.
133. Tinsley, H. E. A., (2000). The Congruence Myth Revisited. *Journal of Vocational Behavior*, 56, 405-423.

134. Tinsley, H. E. A., Tinsley, D. J., Rushing, J. (2002). Psychological Type, Decision-Making Style, and Reactions to Structured Career Interventions. *Journal of Career Assessment*, 10, 258-282.
135. Tokar, D. M., Fischer, A. R., Subich, L. M. (1998). Personality and vocational behavior: A selective review of the literature, 1993-1997. *Journal of Vocational Behavior*, 53, 115-153.
136. Tracey, T. J. G., Darcy, M., Kovalski, T. M., (2000). A Closer Look at Person – Environment Fit. *Journal of Vocational Behavior*, 56, 216 – 224.
137. Turner, S. L., & Lapan, R. T. (2004). Evaluation of an intervention to increase non-traditional career interests and career-related self-efficacy among middle-school adolescents. *Journal of Vocational Behavior*, 66, 516-531.
138. Uffelman, R. A., Subich, L. M., Diegelman, N. M., Wagner, K. S., & Bardash, R. J. (2004). Effect of mode of interest assessment on clients' career decision-making self-efficacy. *Journal of Career Assessment*, 12, 366-380.
139. Zunker, V. G. (1998). *Career Counseling*, Brooks / Cole Publishing Company.

Dicționar explicativ ilustrat al limbii române (2007), Editura Arc.

www.askoxford.com

www.edu.ro

www.copsi.ro